

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2019

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Pospíšilová

Logopedické příčiny odkladu školní docházky

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Zoja Šedivá, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2018-2019

BACHELOR THESIS

Lucie Pospíšilová

Logopedic causes of postponement of school attendance

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Zoja Šedivá, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 4. března 2019

Lucie Pospíšilová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce PhDr. Zoje Šedivé, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení při zpracování této práce.

Anotace

Bakalářská práce se orientuje na logopedické příčiny odkladu školní docházky a nabízí možnou reedukaci v mateřských školách. Cílem práce je vytvořit a realizovat individuální vzdělávací plány pro děti, kterým byl udělen odklad školní docházky z logopedických důvodů. Teoretická část vysvětluje základní terminologii, vytyčuje klíčové kompetence, kterých by předškolní dítě mělo dosáhnout. Nabízí také možnou pedagogickou diagnostiku školní zralosti v mateřských školách. Dále popisuje komunikační schopnosti dítěte a vymezuje nejběžnější logopedické nedostatky v předškolním věku. Praktická část práce vychází z výzkumného šetření pomocí kazuistik. Navrhuje možnou nápravu oslabených schopností dítěte prostřednictvím individuálních vzdělávacích plánů a připravuje tak děti na úspěšný vstup do základních škol.

Klíčová slova

Individuální vzdělávací plán, kazuistika, klíčové kompetence v předškolním vzdělávání, narušená komunikační schopnost, odklad školní docházky, pedagogická diagnostika, školní připravenost, školní zralost.

Annotation

Bachelor thesis focuses on the logopedical causes of postponement of school attendance and offers possible reeducation in kindergartens. The aim of the work is to create and implement individual educational plans for children who have been given a postponement of school attendance for logopedical reasons. The theoretical part explains the basic terminology, outlines the key competences that a preschool child should achieve. It also offers a possible pedagogical diagnosis of school maturity in kindergartens. It also describes the child's communication abilities and defines the most common logopedical deficiencies in pre-school age. The practical part of the work is based on a research survey using case studies. It proposes a possible remedy for the child's weakened abilities through individual training plans and thus prepares the children for successful entry into primary schools.

Keywords

Case study, impaired communication ability, individual educational plan, key competencies in pre-school education, pedagogical diagnostics, postponement of school attendance, school maturity, school readiness.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VYMEZENÍ POJMŮ	11
1.1 Školní zralost	11
1.2 Školní připravenost	13
1.3 Odklad školní docházky.....	14
2 MATEŘSKÁ ŠKOLA	15
2.1 Kompetence v předškolním vzdělávání.....	15
2.2 Diagnostika předškolního dítěte	17
2.2.1 Pedagogická diagnostika.....	18
2.2.2 Metody podagogické diagnostiky	20
3 KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU.....	23
3.1 Jazykové roviny v řeči	23
3.2 Narušená komunikační schopnost v předškolním období	25
3.2.1 Dyslalie –patlavost.....	26
3.2.2 Vývojová dysfázie.....	27
3.2.3 Opožděný vývoj řeči	28
3.2.4 Kóktavost	29
3.2.5 Breptavost	30
PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 CÍL A PŘEDPOKLADY BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	32
5 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	33
6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	34
7 VÝZKUMNÉ METODY.....	35
8 KAZUISTIKA	36
8.1 Kazuistika č. 1 - Daniel.....	36
8.2 Kazuistika č. 2 - Jan.....	38
8.3 Kazuistika č. 3 - David	41
9 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN.....	44
9.1 Individuální vzdělávací plán č. 1	44

9.2	Individuální vzdělávací plán č. 2	48
9.3	Individuální vzdělávací plán č. 3	51
10	HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ V LOGOPEDICKÉ OBLASTI	54
10.1	Hodnocení č. 1 - Daniel	55
10.2	Hodnocení č. 2 - Jan	58
10.3	Hodnocení č. 3 - David	60
11	ZÁVĚREČNÉ ŠETŘENÍ.....	64
	ZÁVĚR	66
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	68
	SEZNAM ZKRATEK	71
	SEZNAM TABULEK.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Komunikace je pro člověka velmi důležitá. Je významná pro existenci, život a vývoj ve společnosti. Jejím prostřednictvím si sdělujeme informace, názory, myšlenky, pocity a slouží nám k udržování a pěstování mezilidských vztahů. Hlavním dorozumívacím prostředkem člověka je verbální komunikace – řeč. Řeč je činnost specificky lidská. Ovlivňuje kvalitu myšlení, učení a pomáhá člověku fungovat a orientovat se v lidské společnosti.

Schopnost mluvit není vrozená. Každé dítě se rodí na svět s určitými dispozicemi, které se rozvíjí v sociálním prostředí a při každodenním styku s mluvním vzorem. K vývoji a formování řeči dochází u každého dítěte individuálně a závisí na mnoha faktorech. Rodiče by měli přirozeně vytvářet dětem podnětné prostředí, stimulovat činnost mozku a pozitivními emocemi přispívat k rozvoji řeči.

Na rodinnou výchovu a vzdělávání dětí navazují i pedagogové, a to hlavně v předškolních institucích.

V posledních letech v mateřských školách výrazně přibývá počet dětí s narušenou komunikační schopností. Tyto logopedické obtíže se stávají častou příčinou odkladu školní docházky.

Důvodů můžeme najít několik. Zaměstnaní rodiče, kteří nemají dostatek času na své děti. Chybí prostor pro aktivní komunikaci, sdílení mluveného slova nebo čtení knih. Nahrazením zprostředkovanou komunikací bez interakce televizí, počítačem nebo jiným přístrojem, situaci neřeší.

Pomoci s nápravou mohou i učitelé v mateřských školách. Správně nastavený postup a vhodně zvolené metody práce, mohou deficit v průběhu odkladu školní docházky v logopedické oblasti upravit. Pedagogové v těchto případech promyšleně plánují svou činnost, činí příslušná opatření s cílenou podporou, která je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem předškolního vzdělávání. Ten stanovuje klíčové kompetence dítěte pro vstup do základní školy. V případě logopedických problémů se jedná především o kompetence komunikativní.

Bakalářská práce se zabývá odkladem školní docházky z logopedických příčin a nabízí možnou reedukaci v mateřských školách.

Cílem bakalářské práce je zaměření na děti s odkladem školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti. Na základě pedagogické diagnostiky budou vypracovány tři kazuistiky dětí s odkladem školní docházky, navrženy a realizovány individuální vzdělávací plány, které pomohou ke změně stávajícího stavu nedostatků v oslabených oblastech.

Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. V první části je vysvětlena základní terminologie – školní zralost, připravenost a odklad školní docházky. Druhá kapitola se věnuje mateřské škole. Uvádí základní kompetence, kterých by předškolní dítě mělo dosáhnout, než zahájí povinnou školní docházku a shrnuje základní diagnostické metody používané předškolními pedagogy v pedagogickém procesu. Třetí kapitola teoretické části práce popisuje komunikační dovednosti a schopnosti dítěte v předškolním věku, uvádí jednotlivé jazykové roviny řeči a nejběžnější logopedické problémy v předškolním období.

Na teoretickou část navazuje část praktická, která se soustředí na děti z mateřské školy, kterým byl udělen odklad školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti. Na základě výzkumného šetření pomocí kazuistik, budou navrženy a realizovány individuální vzdělávací plány, které pomohou řešit nápravu komunikačních i ostatních nedostatků, které jsou příčinou uděleného odkladu školní docházky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Vstup dítěte do základní školy je limitován jak věkem, tak i odpovídající vývojovou úrovní, která umožní dítěti zvládnout školní požadavky a úspěšně přijmout roli školáka. V České republice je zákonně ukotvena povinná školní docházka. Po dosažení šestého roku věku dítěte má rodič zákonnou povinnost přihlásit svého potomka k zápisu do základní školy. Školní docházka s sebou přináší velkou životní změnu, s níž se dítě musí vyrovnat. Aby dítě zvládlo školu bez závažnějších komplikací a bylo úspěšné, musí být dostatečně tělesně, duševně zralé a připravené. Dítě by mělo být vybaveno určitými kompetencemi, které jsou potřebné ke zvládnutí školních požadavků a povinností. Jedná se o kompetence, které jsou závislé na zrání, a zde mluvíme o školní zralosti. Druhou skupinu tvoří kompetence, na jejichž rozvoji se podílí proces učení. Úroveň vyjadřuje školní připravenost. Termíny školní zralost a školní připravenost jsou často nesprávně zaměňovány. (Vágnerová, 2000, s. 136)

1.1 ŠKOLNÍ ZRALOST

Školní zralost je základní předpoklad pro přijetí dítěte do základní školy. Abychom mohli poznat, zda je dítě zralé, je nutné si podrobněji definovat pojem – **školní zralost**. „V pedagogicko-psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Toto pojetí vychází z teorií vývojové psychologie, které vysvětlují, jak dítě dozrává ve své centrální nervové soustavě, ve svých mentálních schopnostech, vnímání, pozornosti, řečových a komunikativních dovednostech, ...“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 243)

„Za školní zralost budeme považovat takový stav somato-psycho-sociálního vývoje dítěte který:

- 1. je výsledkem úspěšně dovršeného vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství.*
- 2. je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte.*
- 3. je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení.“ (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 104)*

Školní zralost zahrnuje tělesnou (fyzickou, somatickou), psychickou, sociální a emoční oblast.

Tělesná zralost

Aby dítě úspěšně zvládlo roli školáka, je důležitý celkový stav vývinu jeho organismu a jeho zdraví. Somatický vývoj je v kompetenci dětského lékaře. Častá nemocnost dítěte může být důvodem k odkladu školní docházky. Ukazatelem fyzické zralosti je změna tělesné proporce dítěte (protažení postavy, prodlužování končetin, zmenšení velikosti hlavy, zúžení a oploštění trupu, zřetelné odlišování hrudníku a břicha) a výměna dentice. S tělesnými změnami souvisí i změny v ovládnutí těla. Šestileté dítě se zlepšuje v jemné motorice, jeho pohyby se stávají jemnější a přesnější. S tím souvisí i zdokonalení motoriky mluvidel a vývoj řeči.

Při posouzení školní zralosti se používá také tzv. „filipínská míra“ – tj. ruka natažená přes vzpřímenou hlavu dosáhne na ušní lalůček na druhé straně (pětileté dítě má kratší končetiny a nedosáhne na lalůček, šestileté ano).

Psychická zralost

Psychická zralost dítěte je dána určitou úrovní centrální nervové soustavy v oblasti kognitivních procesů.

Rozumová zralost předurčuje šestileté dítě k logickému myšlení. V uvažování, chápání, vnímání se objevuje analyticko-syntetická činnost, kdy dítě dokáže vyčlenit z celku části a naopak, rozlišit zvukové a vizuální podoby slova.

Zralost percepce se odráží ve stupni rozvoje dětské kresby a ve schopnosti napodobit předložený tvar. To je důležité pro nácvik psaní, které souvisí s rozvojem jemné motoriky, grafomotoriky a senzorycké koordinace.

Předškolní dítě by se již také mělo umět záměrně soustředit a po určitou dobu samostatně pracovat.

Školní úspěch je podmíněn také pamětí, která se doplňuje o stupeň záměrného zapamatování a myšlení. S rozvojem myšlení je úzce spojen rozvoj řeči. Dítě nastupující do základní školy by mělo mít dostatečně bohatou slovní zásobu, správnou výslovnost všech hlásek a mělo by být schopno souvislého vyjadřování.

Emoční a sociální zralost

Dítě by mělo dozrát k určité emocionální stabilitě, sebekontrolě svých citů a snížení impulzivních reakcí ve svých projevech. S emocionální zralostí souvisí i zralost úkolová. Jedná se o přirozený přechod od hry k občasné vytrvalejší, cílevědomější práci. Děti, které nastupují do základní školy, by již měly mít určitou míru pracovních schopností, úsilí, vytrvalosti a soustředěnosti na zadaný úkol.

Sociální zralost spočívá v přijetí role školáka a zvládnutí jednoduchých sociálních situací ve škole. Schopnost odloučit se na nějaký čas od rodiny, komunikovat s vrstevníky i s dospělými, umět spolupracovat, zvládnout řešit jednoduché konflikty či případné neúspěchy. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 109-113)

1.2 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST

Pro posuzování předpokladů dítěte pro vstup do školy se více preferuje termín školní připravenost. „*Pojem školní připravenost (způsobilost) postihuje oproti biologickému zrání spíše úroveň předškolní přípravy z hlediska schopností, vlivu prostředí a výchovy.*“ (Zelinková, 2011, s. 111)

Vágnerová (2000, s. 141) definuje školní připravenost jako „*souhrn předpokladů nezbytných pro úspěšné zvládnutí všech nároků školy*“.

Rodiče mají možnost požádat k posouzení školní zralosti a připravenosti pracovníky pedagogicko-psychologických poraden. Je však nutné si uvědomit, že by závěry a doporučení z poraden měly mít pouze doporučující charakter. Na každé dítě by se mělo nahlížet s nejlepším zájmem a mělo by být vnímáno jako individualita. Školní připravenost je v posledních letech chápána jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech jeho oblastech.

1.3 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Většina dětí, která dovrší věkovou hranici šest let před začátkem školního roku, je schopna bez větších problémů zahájit školní docházku a přijmout roli školáka. Může ovšem nastat situace, kdy dítě není tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé. V tomto případě požádá písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu k povinné školní docházce ředitele příslušné školy o odklad školní docházky o jeden školní rok. Odklad školní docházky lze nejdéle odložit do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku. K žádosti je nutné přiložit doporučení školského poradenského zařízení, odborného lékaře nebo klinického psychologa. Pokud je dítěti udělen odklad školní docházky, jak z důvodů nezralosti nebo nedostatečné připravenosti, má rodič povinnost předškolního vzdělávání dítěte. (Zákon č. 561/2004 Sb., část třetí, hlava I., § 37)

Odklad povinné školní docházky je preventivní opatření pro dítě, které by mohlo mít v základní škole určité problémy. Významnou úlohu v tomto případě mají mateřské školy.

Pokud dítě zůstává v mateřské škole, měly by učitelky připravit individuální vzdělávací program zaměřený na oblasti nedostatečného vývoje, na zvládnutí potřebných dovedností. Ten by měl vycházet ze závěrů pedagogicko-psychologické poradny, lékaře a na základě provedené pedagogické diagnostiky. K dětem je důležité přistupovat individuálně, dbát na doporučení odborníků a spolupracovat s rodiči tak, aby doba odkladu školní docházky byla maximálně využita.

2 MATEŘSKÁ ŠKOLA

Posláním mateřských škol je „*doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě nani pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení*“. (RVP PV, 2004, s. 6)

„*Předškolní vzdělávání má usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu. Jeho úkolem je proto rozvíjet osobnost dítěte.*“ (RVP PV, 2004, s. 7)

„*Důležitým úkolem předškolního vzdělávání je vytvářet dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání tím, že za všech okolností budou maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí.*“ (RVP PV, 2004, s. 7)

Česká republika v mezinárodním srovnání vykazuje naprosto mimořádnou míru odkladů nástupu dětí na základní školy. Zavedením povinného předškolního vzdělávání od pěti let věku dítěte by se měl jednoznačně snížit počet dětí, které v šestém roce nejsou zralé pro nástup do základní školy. Aby bylo dítě do vyššího vzdělávání připravené, starají se předškolní pedagogové o získání a rozvíjení kompetencí budoucího školáka. Vzdělávání v mateřských školách se řídí Rámcovým vzdělávacím programem předškolního vzdělávání, kde jsou vymezeny cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů jak na úrovni obecné, tak na úrovni oblastní.

2.1 KOMPETENCE V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Dítě by na konci předškolního vzdělávání mělo dosáhnout určitých vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění v životě každého jedince. V pedagogickém procesu se používá termín „*klíčové kompetence*.“ (RVP PV, 2004, s. 10)

Úroveň kompetencí, které dítě ukončující předškolní vzdělávání může dosáhnout, vyjadřuje očekávaný vzdělávací přínos předškolního vzdělávání, tedy to, čím může mateřská škola přispět k výbavě dítěte pro celoživotní učení dříve, než dítě zahájí povinnou školní docházku. Soubor klíčových kompetencí je jakýmsi ideálním stavem,

k němuž většina dětí nedospěje a dospět nemůže. To ani není smyslem jejich formulování. „*Soubor klíčových kompetencí nabízí učitelům poměrně jasnou představu, kam směřovat, oč usilovat. Slouží především k vymezení odpovídajícího vzdělávacího obsahu jako prostředku k jejich vytváření na úrovni školní.*“ (RVP PV, 2004, s. 13)

Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání považuje za klíčové kompetence, tedy určité cílové stavy úrovně dítěte, kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální a kompetence činnostní a občanské.

Kompetence k učení

Vlastní aktivita, samostatnost, zvědavost, iniciativa, to jsou důležité atributy k učení. Dítě se zajímá, objevuje, experimentuje, všímá si, poznává. Uplatňuje v životě své zkušenosti a poznatky. Dokáže se orientovat ve svém prostředí. Klade otázky a hledá odpovědi, snaží se porozumět. Učí se spontánně i záměrně, postupuje dle instrukcí a pokynů, práci dokončí. Učí se hodnotit své pokroky i výkony druhých.

Kompetence k řešení problémů

Dítě si všímá problémů v okolí, jednoduché a známé dokáže samostatně vyřešit. Zkouší, experimentuje, vymýšlí nová řešení, varianty, možnosti, kde uplatňuje svou aktivitu, odvalu, samostatnost, originalitu, fantazii, představivost. Začíná chápat základní matematické souvislosti. Rozlišuje řešení, která vedou k cíli a řešení, která funkční nejsou a dokáže mezi nimi volit. V bezpečném prostředí se nebojí chybovat.

Kompetence komunikativní

Dítě ovládá řeč, mluví ve větách a vyjadřuje se samostatně. Je aktivní a vstřícné. Rozumí slyšenému, reaguje, vede dialog. Dokáže se vyjadřovat různými prostředky – řečovými, hudebními, výtvarnými a podobně. Komunikuje v běžných situacích bez zábran s dětmi i dospělými. Zvládá dovednosti předcházející čtení a psaní, chápe, že existují i jiné jazyky, kterým je možné se učit.

Kompetence sociální a personální

Dítě se samostatně rozhoduje, tvoří si vlastní názor, který dokáže vyjádřit. Je schopno fungovat v sociální skupině, napodobuje modely chování, ovládá pravidla společenského chování. Je citlivé, respektuje ostatní, rozpozná nevhodné chování, ubližování, agresivitu. Zvládá řešit konflikty dohodou, dokáže se bránit nevhodnému chování.

Kompetence činnostní a občanské

Dítě se učí plánovat, organizovat, hodnotit, využívat své silné stránky, odhadovat rizika, přizpůsobovat se. Zajímá se o druhé, o své okolí. Tvoří si základy empatie, zodpovědnosti, svědomitosti, vnímavosti, sebehodnocení. Spoluvytváří pravidla společného soužití s vrstevníky, ví o právech svých i ostatních, o lidských hodnotách a normách. Chová se zodpovědně ke svému zdraví, dbá o bezpečí své i druhých. (RVP PV, 2004, s. 11)

I když za vzdělávání dítěte nese odpovědnost rodič, mateřská škola má velký podíl na přípravě dítěte do základního vzdělávání. Učitelé při práci s dětmi průběžně vyhodnocují pokroky jednotlivých dětí, komunikují s rodiči a pracují na dalším rozvoji dětí.

2.2 DIAGNOSTIKA PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE

Aby bylo dítě ve škole úspěšné, mělo by dosáhnout určité úrovně školní zralosti a připravenosti. V pedagogickém procesu a ve vývojové psychologii se pracuje zejména s těmito oblastmi:

- oblast kognitivní: jedná se o vnímání, myšlení, paměť, představivost, pozornost, řeč
- oblast emocionálně-sociální: přijetí role školáka, respektování školních norem, učitele, adaptace mezi vrstevníky, hra, vzájemná komunikace

- oblast pracovní: plnění pracovních úkolů, školních povinností, záměrná pozornost, ...
- somatické předpoklady: zdravý vývoj dítěte, který posuzuje dětský lékař

Existují dvě etapy zjišťování předpokladů dítěte pro vstup do školy:

1. Screeningové metody – screening používají učitelé mateřských, základních škol nebo lékaři.
2. Komplexní individuální vyšetření v pedagogicko-psychologických poradnách. Toto vyšetření je obvykle realizováno na žádost rodičů, mateřských škol nebo pediatrů. (Hadj-Mousová, Duplinský, 2002, s. 104-105)

2.2.1 PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA

Pedagog v předškolních institucích zabezpečuje výchovu a vzdělávání dětí, rozšiřuje jejich kompetence. K tomu používá vhodné metody a strategie. Součástí jeho odborné práce je i provádění pedagogické diagnostiky, která je nezbytná pro sledování a hodnocení individuálních pokroků dětí v jejich rozvoji a učení. Kvalitní pedagogická diagnostika je zásadní také pro vytvoření individuálního vzdělávacího programu.

Před nástupem dítěte do základní školy využívají učitelé pedagogickou diagnostiku v několika oblastech:

- psychomotorická oblast: hrubá, jemná motorika, grafomotorika, lateralita, sebeobsluha
- sociální oblast: orientace v prostředí, v praktickém životě, soužití s vrstevníky, komunikace a spolupráce
- citová oblast: emoční stabilita, schopnost řídit a kontrolovat své chování
- kognitivní oblast: zrakové, sluchové vnímání, logické a myšlenkové operace, úmyslná paměť, záměrné učení
- řečová oblast: výslovnost, bezproblémová komunikace, slovní zásoba, vyjadřovací schopnosti, porozumění

- oblast práceschopnosti: koncentrace pozornosti, samostatnost, pracovní tempo, schopnost odložit vlastní potřebu

Chráaska a Mojžíšek definují pedagogickou diagnostiku takto: *„Pedagogická diagnostika je speciální pedagogická disciplína, která se zabývá objektivním zjišťováním, posuzováním a hodnocením vnitřních a vnějších podmínek i průběhu a výsledků výchovně-vzdělávacího procesu. Na základě těchto zjištění jsou potom vyslovovány prognostické úvahy a navrhována pedagogická opatření.“* (Zelinková, 2011, s. 11)

„Cílem diagnostiky je rozpoznat obtíže, odlišit normální odchylky od poruchy a stanovit diagnózu.“ (Mertin, 1995, s. 28)

Rozborem získaných poznatků jsou vyvozovány závěry, které vedou k plánování dalších kroků. Pedagogická diagnostika je proces dlouhodobý, v němž je podstatné brát v úvahu všechny okolnosti, které dítě ovlivňují. Do vývoje dítěte se promítá působení rodiny, školy, společnosti a má na dítě pozitivní i negativní vliv. Každé dítě je osobnost, proto je důležité přistupovat ke každému individuálně.

Podmínky v mateřské škole umožňují pracovat s každým dítětem podle jeho individuálních potřeb. *„Učitelky mateřských škol jsou kompetentní k vyjadřování školní připravenosti dítěte, protože prostřednictvím průběžně realizované pedagogické diagnostiky jsou schopny posoudit a zhodnotit vývojovou úroveň dítěte.“* (Kropáčková, 2018, s. 14)

Ve výchovně vzdělávacím procesu probíhá pedagogická diagnostika neustále. Analyzuje pedagogický proces a poskytuje učiteli zpětnou vazbu o vzdělávání a o individuálních vývojových zvláštích jednotlivých dětí. Díky hodnocení je schopen vytvořit nebo přizpůsobit podmínky, obsah nebo metody výchovně vzdělávací práce a vytvořit individuální vzdělávací plány. Pedagogická diagnostika se nezabývá pouze konstatováním, ukazuje cestu, nabízí možnosti řešení.

V literatuře se uvádí edumetrický a kazuistický přístup k diagnostikování. Při edumetrickém přístupu se užívají kvantitativní metody. Zjišťované údaje mají numerický charakter a jako čísla se vysvětlují a interpretují (jedná se například o testy

v pedagogicko-psychologických poradnách, testy vědomostní, atd.). Při kazuistickém přístupu je pozornost zaměřena na každého diagnostikovaného jedince individuálně s cílem o pohled kvalitativní. (Zelinková, 2011, s. 42)

2.2.2 METODY PEDAGOGICKÉ DIAGNOSTIKY

V pedagogické procesu předškolní pedagogové využívají při své práci nejčastěji tyto metody, vycházející z psychologie. Existují dva základní diagnostické postupy, a to klinický a testový. Klinické metody jsou více pružné, umožňují lépe poznat individuální případ. Mezi tyto nejběžněji používané metody patří například:

Pozorování

Pozorování je nejpřirozenější a nejrozšířenější diagnostická metoda používaná v mateřských školách. Pozorování probíhá již od prvního školního dne. Pozorování je záměrné, cílevědomé a plánovité sledování smyslově vnímatelných jevů. Můžeme ho použít jednat jako samostatnou diagnostickou metodu nebo jako součást kompletního vyšetření dítěte. Pozorování by mělo splňovat několik podmínek. Mělo by být organizované podle předem připraveného plánu. V plánu by nemělo chybět, co je předmětem pozorování a čas, ve kterém se bude pozorování uskutečňovat. Pozorované jevy je důležité zaznamenat. Na záznam by měla navazovat analýza získaných dat a jejich vyhodnocení. Předmětem pozorování v předškolních zařízeních bývá často chování dítěte, osobnostní charakteristiky dětí nebo řeč a schopnost komunikovat. U pozorování je důležité si uvědomit, že interpretace výsledků nemusí být přesná, protože záleží na osobnosti pozorovatele (emoční, motivační stavy, vliv prvního dojmu, osobní posuzovaný styl, předsudky, atd.)

Rozhovor

Rozhovor patří k nejdůležitějším a nejpoužívanějším metodám v praxi učitelů. Používá se zejména s dítětem, rodiči, ostatními odborníky nebo dalšími pedagogy. Má několik důležitých funkcí – kontaktní, diagnostickou, poradenskou, intervenční, terapeutickou, a podobně. V případě diagnostického rozhovoru, jehož cílem je

shromáždit co nejvíce údajů o vyšetřovaném jedinci, je nutné zaměřit se na přípravu. Rozhovor může být volný, řízený, standardizovaný nebo jen částečně standardizovaný. Má-li rozhovor plnit svůj účel, je důležité, aby směřoval k jasnému cíli a respektoval určitá pravidla (partnerství, maximální prostor, aktivní naslouchání, objasňování, rekapitulace, atd.).

Pedagogická dokumentace

Pedagogickou dokumentaci tvoří materiály o práci s dítětem - záznamy o dětech, pozorování, metodické pomůcky, učební plány, osnovy, portfolia, atd. Pro dlouhodobou diagnostiku je pro učitele nezbytná práce s portfoliem dítěte. Umožňuje sledovat vývoj dítěte za určité časové období. „*Portfolio je uspořádaný soubor prací žáka sebraných za určitou dobu výuky, který poskytuje informace o pracovních výsledcích žáka.*“ (Zelinková, 2011, s. 45)

Portfolia nemají přesně danou podobu a strukturu. Mohou obsahovat jak výtvarné práce, pracovní, grafomotorické listy, tvořivé práce dětí, tak postřehy a záznamy učitelů nebo rodičů.

Testové metody

V mateřských školách se jedná o testy znalostí a dovedností, které spadají do testů psychologických, didaktických. Učitelka v mateřské škole může některý z těchto testů používat, ale v závažnějších případech je nutné spolupracovat s rodiči a specializovaným, odborným pracovištěm. V předškolním věku se také užívají testy na hodnocení pokroku dětí k sobě samému. Testy mají většinou podobu slovní.

U dětí v předškolním období se nejčastěji provádějí testy vizuální a sluchové percepce, koncentrace pozornosti, prostorová představivost, testy paměťové, motorické, percepční zručnosti, testy znalostí či dovedností a kresebné testy.

Kresebné testy, kterých je několik druhů, mají významné místo v diagnostice školní zralosti. Mezi nejznámější patří Jiráskův orientační test školní zralosti, kde děti kreslí postavu, obkreslují jednoduchou větu psanou psacím písmem a obkreslují skupinu bodů. V tomto testu se ověřuje úroveň rozumových schopností, percepce,

grafomotoriky, pracovní zralosti a vizuomotorické koordinace. (Hadj-Moussová, Duplinský, 2002, s. 76)

Kazuistika

Kazuistika patří do speciálních diagnostických metod. Je to metoda, která nám umožňuje zabývat se jedním vybraným případem, sledovat, analyzovat všechny vývojové projevy, zpracovávat dostupné materiály, sledovat možné souvislosti. Ve vztahu k moderním vědám se také používá synonymum případová studie.

Kazuistika je jednou z kvalitativních metod, která usiluje o postihnutí komplexnosti a specifičnosti jednotlivých případů. Slouží jako ilustrace obecného problému, kdy autor přehledně, dle předem připraveného schématu, uspořádá všechna fakta, která jsou o daném případě známá. Kazuistika umožňuje hlouběji pochopit celý případ a umožňuje nám vyvodit závěry, které jsou důležité pro navržení dalších možných opatření a nových řešení. (Hadj-Moussová, Duplinský, 2002, s. 94-99)

3 KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

V předškolním období se řeč stále vyvíjí. Pokud dítě na začátku předškolního věku špatně vyslovuje některé hlásky, má jakékoli problémy v komunikaci, je třeba zahájit systematickou logopedickou péči. U předškolního dítěte se klade důraz na samostatné a pohotové vyjadřování. Mělo by se podporovat logické myšlení dítěte, vyhledávání souvislostí mezi znalostmi a vědomostmi, rozvoj stručných charakteristik předmětů nebo jevů.

Řečový vývoj je u každého dítěte různý. Záleží na mentální a verbální vyspělosti, rodinném prostředí, ale i na prostředí mateřské školy. Učitelky by měly podporovat rozvoj řeči a komunikačních dovedností. S dětmi hodně hovořit, vyprávět si příběhy, pohádky, zážitky, provádět různé artikulační a řečové hry, hrát dramatické hry, představení, zpívat, recitovat, číst si.

3.1 JAZYKOVÉ ROVINY V ŘEČI

Řeč je komplexní schopnost člověka, která má složitější strukturu. S ontogenezí lidské řeči souvisí vývoj řeči také z hlediska jazykových rovin.

Před vstupem do základní školy by mělo dítě zvládat určité základní řečové dovednosti a schopnosti, které jsou ve formě výstupů součástí Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání. Schopnost řeči lze rozdělit čtyř jazykových rovin: foneticko-fonologickou, morfologicko-syntaktickou, lexikálně-sémantickou a pragmatickou rovinu řeči. Tyto roviny se prolínají a jejich vývoj probíhá současně.

Foneticko-fonologická rovina

Jedná se o zvukovou stránku řeči. Do této oblasti patří sluchové rozlišování jednotlivých hlásek a jejich výslovnost. Sluchové rozlišování je v úzkém vztahu s výslovností. Dítě pro správnou výslovnost potřebuje rozlišovat nejen hlásky, ale také rozdíl mezi jejich správným a nesprávným zněním. Dítě, které nastupuje do základního

vzdělávání by mělo být schopno správně vyslovovat všechny hlásky, mít rozvinutou sluchovou paměť, zvládnout sluchovou analýzu a syntézu, rozlišit fonetickou diferenciaci jako například rozlišit krátké a dlouhé hlásky, měkké a tvrdé souhlásky apod. Ve foneticko-fonologické rovině je to zejména výslovnost a artikulační obratnost. Ukončení vývoje výslovnosti je u každého dítěte velmi individuální. Odborníci se ve svých publikacích neshodují na konkrétním věku, kdy by již měl být vývoj výslovnosti ukončen. Je ale žádoucí, aby dítě mělo ukončen vývoj výslovnosti nejlépe do pěti let věku, aby při nástupu povinné školní docházky byla výslovnost již správná. Do této oblasti patří také i plynulost projevu.

Morfologicko-syntaktická rovina

Tato jazyková rovina se zabývá gramatickou stránkou řeči. Oblast zahrnuje užívání jednotlivých slovních druhů, tvarosloví, tvoření vět a souvětí. Na konci předškolního období by děti již měly mluvit ve větách, používat všechny slovní druhy, skloňovat, tvořit souvětí, užívat všechny časy, mluvit gramaticky správně.

Lexikálně-sémantická rovina

Jedná se o porozumění řeči a správné vyjadřování dítěte. Zahrnuje porozumění řeči v běžném hovoru, chápání sdělení, vyprávění, pojmů, instrukcí apod. Před vstupem do základní školy by dítě mělo zvládnout pojmenovat běžné věci, činnosti, spontánně vyprávět své zážitky nebo události kolem něj, samostatně se vyjádřit, vysvětlit, definovat pojmy, události, situace, chápat a užívat nadřazené i podřazené pojmy, antonyma, synonyma, homonyma. Před nástupem školní docházky činí slovní zásoba předškoláka zhruba 2 500 – 3 000 slov.

Pragmatická rovina

Touto rovinou se rozumí užití řeči v praxi, uplatnění komunikační schopnosti. V této oblasti by mělo dítě ovládat takové dovednosti, jako je oznámení nebo vyžádání informace, vyjádření pocitů, prožitků, přání, událostí, vztahů, řešení sociálních interakcí. Jedná se o konverzační schopnosti dítěte. Pomocí řeči dítě dosahuje svého cíle, řečový projev po obsahové i formální stránce odpovídá kritériím běžné konverzace. Dítě aktivně navazuje řečový kontakt jak s ostatními dětmi, tak s dospělými, udržuje

dějovou i časovou posloupnost. Součástí této roviny je také užívání prvků neverbální komunikace, a to například mimika, gestikulace a zejména oční kontakt. (Bednářová, Šmardová, 2007, s. 29-36)

3.2 NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ

Problémy v řečové oblasti mohou přinášet řadu obtíží jak v sociální interakci (navazování vztahů, postavení ve skupině), ve vývoji osobnosti (sebedůvěra, sebehodnocení) a také hlavně v procesu učení. Pokud má dítě před vstupem do základního vzdělávání problém v logopedické oblasti, je důležité včas řešit situaci s odborníky a zvážit odklad školní docházky.

Podle údajů České školní inspekce je v České republice vysoký počet odkladů školní docházky, a to přibližně 15 %.

Mezi hlavní příčiny odkladů školní docházky patří celková nezralost dítěte (36,8 %) logopedické vady, opožděný vývoj řeči a poruchy řeči (26,9 %), poruchy pozornosti a soustředění (31,3 %), sociální nezralost (12,6 %) nebo nerozvinutá grafomotorika (11,9 %). (Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2015/2016)

Narušená komunikační schopnost je předmětem vědního oboru logopedie. *„Komunikační schopnost člověka je narušena tehdy, když některá rovina jeho jazykových projevů (příp. několik rovin současně) působí interferenčně vzhledem ke komunikačnímu záměru.“* (Lechta, V. 2003, s. 17)

V předškolním věku patří k nejčastěji narušeným komunikačním schopnostem opožděný vývoj řeči, kdy dítě ještě ve třech letech nemluví, nebo mluví málo. Další častou narušenou komunikační schopností je vývojová dysfázie, při které dítě není schopné komunikovat, přestože podmínky pro rozvoj řeči jsou vyhovující. Mezi další logopedické poruchy vyskytující se v předškolním věku patří huhňavost, koktavost a breptavost. V předškolním období se však nejvíce setkáváme s dyslálií neboli patlavostí.

3.2.1 DYSLALIE –PATLAVOST

„Dyslalie (patlavost) – porucha artikulace, neschopnost nebo porucha používat jednotlivé hlásky nebo skupiny hlásek v procesu komunikace podle řečových zvyklostí a norem příslušného jazyka. Dyslalie může postihnout jednotlivé hlásky nebo skupiny hlásek ve slabikách a slovech. Rozlišujeme dyslalii hláskovou, slabikovou a slovní.“ (Pipeková, 2006, s. 113)

Patlavost se může projevit tak, že dítě danou hlásku nevyslovuje vůbec nebo zaměňuje danou hlásku za jinou, nebo danou hlásku tvoří nesprávně.

Dyslalie patří k nejrozšířenějším poruchám komunikační schopnosti. Může mít řadu příčin – poruchy sluchu, nedostatky ve sluchové percepci, poruchy centrálního nervového systému, neobratnost mluvidel, nesprávný mluvní vzor, anomálie mluvních orgánů. Většinou se upraví spontánně zráním nervové soustavy. Pokud ne, je důležité navštívit odborné logopedické pracoviště. (Pipeková, 2006, s. 113)

Jak uvádí Kutálková (1996, s. 88) *u pětiletého dítěte je již mimo normu, pokud neumí řadu hlásek, kromě sykavek a L, R, Ř i některé další (měkčení, K, znělé hlásky), některé hlásky umí samostatně, ale ve slovech je nedokáže použít. Dítě vyslovuje některé hlásky špatně, jinak, než odpovídá fonetické normě češtiny (šlape si na jazyk při sykavkách, ale často i u L, T, D, N, používá některou podobu zadního R)“.*

Možná reedukace v předškolním období:

Náprava nesprávné výslovnosti probíhá v několika krocích. Nejprve danou hlásku vyvodíme samostatně nebo ve slabikách. Pokud dítě tento úkol zvládne, přistoupíme k nácviku ve slovech v různých pozicích – na začátku, uprostřed, na konci, po souhláskách po samohláskách apod.) Důležité je také podporovat sluchové vnímání, aby dítě bylo schopno sluchem hlásku správně vnímat a rozlišovat. Následovat by měla fixace hlásky. Tu v mateřských školách procvičujeme v básničkách, říkankách, písničkách, příbězích, vyprávěních apod. Poslední fází je upevnění hlásky v běžné řeči. Pro předškolní období existuje celá řada odborných publikací, které pomohou dětem ke správnému nácviku. Ideální činností může být vyprávění zážitků, pohádek, příběhů tak, aby to dítě bavilo.

Pro správnou výslovnost je důležité u dětí věnovat pozornost přiměřenosti věku, dané situaci, vhodnému načasování. Důležité je při práci s dětmi co nejvíce využívat hru, jako přirozenou součást dětského světa. U dyslalie je důležité dbát na:

Rozvoj obratnosti mluvidel – ta je úzce spojena s celkovou motorikou a obratností těla. U dětí využíváme hrové činnosti a učení nápodobou. Nejprve procvičujeme:

- pohyby jazyka – dopředu, dozadu z pusy ven, doleva, doprava, olíznout horní, dolní ret, zkusit si olíznout bradu, dosáhnout jazykem k nosu, dotýkání se jednotlivých zubů, ťukání špičkou jazyka na horní alveolu, z jazyka vytvořit lopatku, ruličku apod.
- pohyblivost rtů – špulení, úsměv, otevírání, zavírání úst, vyfukování vzduchu přes volně sevřené rty, vibrační zvuky, vtažení tváří, apod.
- patrohltanový uzávěr – kloktání vodou

Rozvoj fonemického sluchu – rozpoznání jednotlivých hlásek, citoslovce a slova zvukomalebná (fí, brr, haf, čiči, ...) učení říkadel, písní, rytmizací, slovních her, jazykolamů, logopedických básniček, ozvěna a podobně. (Kutálková, 1996, s. 92-100)

3.2.2 VÝVOJOVÁ DYSFÁZIE

Vývojová dysfázie, též nazývaná také jako specificky narušený vývoj řeči, se projevuje ztíženou schopností nebo neschopností dítěte verbálně komunikovat i přesto, že jsou podmínky pro rozvoj řeči přiměřené. Patří do poruch centrálního charakteru. Příčinou této narušené komunikační schopnosti je centrální porucha sluchu. Vývojová dysfázie má celou řadu příznaků – nedostatky ve sluchové percepci, vady výslovnosti, nesprávná gramatická struktura i slovní zásoba, neschopnost porozumění, problémy v prostorové a časové orientaci, deficity v oblasti jemné motoriky, grafomotoriky, paměti, pozornosti. (Pipeková, 2006, s. 110)

Dysfázie může mít různé stupně postižení. Nejtěžší stupeň se označuje jako nemluvnost, kdy se dítě vyjadřuje jen pohybem a mluvená řeč se nevyvíjí. (Kutálková, 1996, s. 137)

Děti s touto diagnózou vyžadují dlouhodobou logopedickou i pedagogickou péči v závislosti na rozsahu nevyzrállosti a poškození mozkových funkcí. V těchto případech bývá jedním z opatření odklad školní docházky a individuální systematická péče.

Možná reedukace v předškolním období:

Práce s dětmi s vývojovou dysfázií je velmi rozmanitá a záleží na individuálních případech. Výsledky jsou závislé na rozsahu poruchy a reedukace bývá dlouhodobá, náročná na trpělivost.

V mateřských školách s dětmi hrajeme hry na rozvoj fonemického sluchu, činnosti podporující obratnost mluvidel, hry na smyslové vnímání (zejména sluch a zrak), grafomotorická cvičení, cvičení na koordinaci ruky a oka, nácvik pozornosti, systematickosti.

U dětí s dysfázií mohou v řeči přetrvávat agramatismy i ve školním věku. Je důležité u dětí nacvičovat sluchové rozlišování hlásek, aby předešlo chybám v psaném projevu. Při této diagnóze pokračuje reedukace i ve školním období a může tak řeč dostat do přijatelné podoby. Odborníci doporučují nejprve vytvářet holé věty, pak postupně přidávat souvětí a teprve potom zvládneme souvislé vyprávění. Dětem usnadňují práci obrázky, které jim pomáhají s tvorbou vět. U poruchy artikulace je třeba hlásku fixovat vždy za doprovodu sluchového vnímání. (Pravcová a kol., 2018, s. 100-101)

3.2.3 OPOŽDĚNÝ VÝVOJ ŘEČI

O opožděném vývoji řeči hovoříme v případě, kdy dítě nemluví ani po třetím roce nebo mluví podstatně méně, než je v tomto věku obvyklé. V tomto případě patří dítě do odborné péče, aby se zjistila možná příčina.

Mezi nejčastější zdroj příčin opožděného vývoje řeči patří nepodnětné sociální prostředí, dále dědičnost, nevyzrálость centrální nervové soustavy, citová deprivace a s ní spojený nedostatek mluvního kontaktu, stav sluchu, autismus, vývojové vady mluvidel, lehká mozková dysfunkce, předčasné narození apod. (Pipeková, 2006, s. 109)

Možná reedukace v předškolním období:

Při opožděném vývoji řeči je nezbytné nejprve zjistit, zda dítě slyší a zda rozumí tomu, co slyší. Následně poté zvolit vhodnou stimulaci. U dítěte je důležité v počáteční fázi vyvolat mluvní apetit (snažit se na něj co nejvíce mluvit, ptát se, dát mu prostor, používat stále stejná slova). Dalším krokem je doplňování slovní zásoby za pomoci obrázků nebo knížek. V tomto případě odborníci doporučují držet se základních vět: „To je..., ukaž..., kde je..., co je to?“ Volíme jednoduché věty a opakujeme. V případě, že dítě zvládá tuto část, můžeme přejít k vyjadřovací obratnosti. V případě této poruchy se zaměřujeme jen na mluvení a ne na výslovnost. Řeč je spojena s motorikou, proto u dětí nesmíme zapomenout na rozvoj obratnosti celého těla, na kreslení a jiné činnosti, podporující vývoj dítěte. O dalším postupu je nutná konzultace s logopedem. Opožděný vývoj řeči se velmi často zcela vyrovná. (Kutálková, 1996, s. 134-137)

3.2.4 KOKTAVOST

Koktavost (balbuties) patří spolu s breptavostí do poruch plynulosti řeči. Koktavost můžeme definovat jako syndrom komplexního narušení koordinace orgánů účastnících se na mluvení, který se nejnápadněji projevuje charakteristickým nedobrovolným přerušováním plynulosti procesu mluvení. Tyto neplynulosti jsou obvykle provázeny nadměrnou námahou a psychickým vypětím. (Lechta, 2011, s. 19)

Riziko koktavosti stoupá v období, kdy se dítě rychle vyvíjí, v období větších změn, při zvýšených nárocích (nástup do školky, do první třídy), u nervově labilních dětí, u dětí často nemocných, u dětí jejichž rodina zvolila nesprávné výchovné metody. Koktavost může vzniknout náhle jako důsledek duševního tlaku, šoku, změny (rozvod v rodině, narození sourozence), traumatizujícího zážitku (úlek, úmrtí).

Příznaky koktavosti se neprojevují jen v řeči, ale i pohybech těla. Můžeme pozorovat křečovitě grimasy nebo tiky v obličeji, přešlapování na místě, záškuby některých svalů, pocení či blednutí v obličeji, neurotické projevy jako je například kousání nehtů, noční pomočování apod. (Kutálková, 2005, s. 63)

Možná reedukace v předškolním období:

Abychom mohli pracovat na vhodné reedukaci, je důležité hledat příčinu vzniku koktavosti. Jinak pouze vhodnou terapií potlačujeme příznaky. V rizikovém období je důležité zaměřovat se spíše na prevenci koktavosti. Pedagogům a rodičům se doporučuje přiměřené tempo řeči, dechová cvičení, pravidelný denní režim, rytmizace v podobě písniček, básniček, na dítě nespěchat, být trpělivý, vyhýbat se nepříjemným situacím a podílet se na nápravě komplexní péčí s pomocí lékaře a psychologa. (Kutálková, 2005, s. 65-71)

3.2.5 BREPTAVOST

Breptavost (*tumultus sermonis*) se projevuje v tempu řeči, kdy člověk extrémně rychle mluví, čímž dochází ke špatné srozumitelnosti jeho projevu. Jedná se o narušení komunikační schopnosti v oblasti plynulosti řeči, při které se vyskytuje vynechávání a opakování slabik, je narušeno dýchání, artikulace je nepřesná, narušená. U této poruchy se často objevuje chybný přízvuk, narušené tempo a melodie řeči nebo monotónní mluva nebo chybí přirozená větná melodie na začátku a konci věty. Příčinami breptavosti mohou být dědičné faktory, poruchy v dominanci hemisfér, lehká mozková dysfunkce, apod. (Pipeková, 2006, s. 112)

Možná reedukace v předškolním období:

V případě breptavosti je důležité děti naučit řeč vnímat. Vnímat dech, formu řeči, nejen obsah, jednotlivá slova, hlásky. Pokud se u dětí projevuje jen porucha v tempu řeči, můžeme v mateřských školách zpomalit řeč formou rytmizace. Dbáme na jasné a zřetelné vyslovování, správné dýchání, cit pro tempo, rytmus. Rychlost řeči můžeme

tlumit nejen slovně, ale daným gestem, na kterém se s dítětem předem domluvíme.
(Kutálková, 1996, s. 123)

PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL A PŘEDPOKLADY BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Bakalářská práce je zaměřena na děti, kterým byl udělen odklad školní docházky z důvodu logopedických problémů. Byli vybráni tři chlapci, kteří navštěvují mateřskou školu Mečeříž. Školní rok 2018/2019 je pro ně rokem navíc.

V praktické části bakalářské práce budou vypracovány tři případové studie, které pomohou při vytváření individuálního vzdělávacího plánu pro každé jednotlivé dítě.

Cílem praktické části je na základě výzkumného šetření pomocí kazuistik vypracovat individuální vzdělávací plán pro děti s odkladem školní docházky a pomocí plánu pracovat na reedukaci nedostatků v oslabených oblastech. U vybraných tří dětí bude provedena počáteční pedagogická diagnostika v říjnu 2018. V únoru 2019 bude realizováno výstupní hodnocení a vyvozen závěr. V bakalářské práci bude provedeno hodnocení v logopedické oblasti. V závěru bude zjišťováno, jaké úrovně v oblasti řečových schopností vybrané děti dosáhly.

V bakalářské práci autorka vychází z následujících předpokladů:

- a) Předpokládá, že systematické, individuální vzdělávání pomocí individuálních vzdělávacích plánů umožní lépe sledovat posun dítěte a pomůže učitelům ke zlepšení práce při dosahování předpokládaných kompetencí a cílů.
- b) Předpokládá, že v únoru 2019 nebude logopedická vada u dětí s odkladem školní docházky ještě zcela odstraněna.

5 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY

Realizace praktické části bakalářské práce byla uskutečněna v Mateřské škole Mečeříž, kde autorka pracuje jako učitelka.

Mateřská škola v Mečeříži je škola s dlouholetou tradicí. Poprvé byla třída mateřské školy otevřena 1. 9. 1947. Od 1. 7. 2006 začala Mateřská škola Mečeříž fungovat jako samostatný právní subjekt. Zřizovatelem se stala středočeská obec Mečeříž.

Součástí školy jsou dvě heterogenní třídy s kapacitou 45 dětí. Pedagogický sbor tvoří 2 učitelky a paní ředitelka.

Vzdělávací činnosti jsou realizovány formou integrovaných bloků – jaro, léto, podzim, zima a jsou postupně rozpracovány do konkrétních týdenních okruhů. Vycházejí ze Školního vzdělávacího programu Mateřské školy Mečeříž, který se nazývá „Objevuje svět“. Konkrétní vzdělávací nabídku si zpracovává každá učitelka sama. Obsah, činnosti, pomůcky a časový plán se volí a tvoří podle podmínek a možností dětí. Výchovně-vzdělávací činnosti vychází z programu „Respektovat a být respektován“. V rámci tohoto programu jsou ve vzájemné spolupráci stanovena herní, morální a bezpečnostní pravidla. V dětech se rozvíjí důvěra sama v sebe, samostatnost, schopnost vyjádřit myšlenku, spolupráce, prosociální chování. Děti a dospělí jsou partneři, kteří se navzájem respektují. Důraz je kladen na jasné, srozumitelné informace, bezpečné, podnětné prostředí, budování vnitřní motivace, spoluúčast při rozhodování, ale i na zodpovědnost za své jednání. Tyto podmínky nabízí dětem prostředí, kde se nebojí vyjádřit, sdílet své myšlenky, názory a učí se komunikačním dovednostem pro zvládnutí běžných životních situací.

6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výzkumné šetření probíhalo v Mateřské škole Mečeříž. Ve školním roce 2018/2019 je celkem šest dětí, které mají v září 2019 nastoupit do základních škol. Jedná se o tři dívky a tři chlapce. Chlapcům byl udělen odklad povinné školní docházky. V současné době navštěvují klinického logopeda.

Předškoláci jsou společně v jedné společné třídě, kde je celkem třináct dětí ve věku od tří do sedmi let. S dětmi s odkladem školní docházky pracují učitelky individuálně, podle konkrétního doporučení pedagogicko-psychologické poradny (PPP), klinického logopeda a ve spolupráci s rodiči. Vedou si podrobné záznamy o pokrocích a výsledcích dětí, provádí pravidelnou pedagogickou diagnostiku, která jim slouží pro další vývoj dítěte.

7 VÝZKUMNÉ METODY

V bakalářské práci byly použity tyto metody:

- **Pozorování dětí** - probíhá soustavně a cíleně během celého školního roku.
- **Analýza pedagogické dokumentace s rozborem portfolií** dětí s odkladem školní docházky - u všech dětí navštěvujících Mateřskou školu Mečeříž si učitelky vedou podrobné záznamy. Jedná se o portfolio dítěte. Portfolia obsahují záznamy o adaptaci v MŠ, osobnostní charakteristiku dítěte, vývoj, prospívání, pokroky dítěte a také pracovní listy, obrázky a výtvary z celé docházky do mateřské školy.
- **Rozhovor s rodiči** dětí s odkladem školní docházky - byl realizován individuálně a byly zjišťovány důvody pro odklad školní docházky. Rodiče dvou chlapců předali do mateřské školy vyjádření z pedagogicko-psychologické poradny a konzultovali s učitelkami další postup zaměřený na nápravu nedostatků, které byly důvodem k odkladu školní docházky.
- **Testové metody** - bylo použito testování schopností a dovedností dětí z knihy: BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let.* a Jiráskův text školní zralosti.

Na základě výše uvedených výzkumných metod a konzultací s ostatními pedagogy, kteří pracují v Mateřské škole Mečeříž, vytvořila autorka osobní kazuistiky vybraných dětí s odkladem školní docházky.

8 KAZUISTIKA

V bakalářské práci jsou zpracovány kazuistiky tří chlapců s odkladem školní docházky.

Kazuistiky obsahují: úvod případu, závěr z psychologického vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, anamnézu rodinného prostředí, osobní anamnézu dítěte, projevy dítěte v MŠ, zhodnocení v oblasti grafomotoriky a vizuomotoriky, laterality, řeči, sluchového a zrakového vnímání, logických a myšlenkových operací, oblast práce schopnosti, sociální oblast, chování. Konec případových studií tvoří závěr.

Při tvorbě kazuistik autorka vycházela z portfolií dětí, z rozhovorů s rodiči, z konzultací s kolegy, z pedagogické diagnostiky a z odborné zprávy PPP.

8.1 KAZUISTIKA Č. 1 DANIEL

Úvod případu: Daniel navštěvuje MŠ od září 2015 (3 roky a 2 měsíce při nástupu do MŠ). Rodiče se k odkladu školní docházky rozhodli na základě doporučení MŠ a vyšetření v PPP.

Závěr z psychologického vyšetření PPP Středočeského kraje: pracovně-volní nezralost, nevhodný úchop psacího náčiní, zkřížená lateralita, rotacismus bohemicus, méně rozvinutá řeč a sluchové rozlišování. Na logopedii začal docházet na doporučení PPP.

Anamnéza rodinného prostředí: Dan se narodil z druhé gravidity. Porod proběhl sekcí ve 39. týdnu, bez komplikací. Do tří let byl doma s matkou. Rodina je úplná. Dan má staršího bratra (o 6 let). Bydlí společně v panelákovém bytě. Matka a otec se v péči o děti střídají. Matka pracuje od 6:00 hodin do 15:00 hodin, otec pracuje od 16:00 do 23:00 hodin. V péči o děti pomáhají prarodiče. Výchova je spíše nejednotná. Otec je přísnější, matka často nedůsledná.

Osobní anamnéza dítěte: zdravotní stav je dobrý (běžné dětské virózy cca 3x do roka). Ranný řečový vývoj probíhal v normě. Od narození je neklidný, neustále v pohybu, špatně spí, neudrží oční kontakt. Motoricky velmi obratný a baví ho veškeré sportovní aktivity. Od 3 let jezdí na kole. Od 4 let chodí 1x týdně na plavání. Rád kreslí, tvoří, hraje různé sportovní a pohybové hry.

Projevy dítěte v MŠ: Dan navštěvuje MŠ od tří let. Bez problémů adaptoval. Neměl problém při loučení s rodiči. Samostatně se zapojil do hry, které často rychle střídal. Ze začátku se v případě ohrožení projevoval agresivně, což se brzy srovnalo. Dan je usměvavý, pozitivní, rád pomáhá. Při komunikaci neudrží oční kontakt, vrtí se a mluví potichu, rychle a ve velmi jednoduchých větách. V komunitním kruhu si nebere slovo vždy, ale jen v případě zajímavého tématu, kde se opět vyjádří velmi stručně. V případě řízených činností se zapojuje bez problémů. Preferuje sportovní, pohybové hry, pracovní a výtvarné činnosti. Pracuje nesystematicky, často má problém se soustředit a být v klidu. Dopouští se chyb z nepozornosti. Na práci potřebuje více času a individuální přístup. Je velmi pohybově nadaný. V sebeobsluze velmi šikovný. Při poledním odpočinku většinou usne, ale dlouhou dobu se vrtí na lůžku. Ve školce zůstává do odpoledních hodin.

Grafomotorika a vizuomotorika: Dan rád kreslí. U stolu sedí zpříma, ale často je velmi neklidný. Psací náčiní drží v pravé ruce. Úchop má nesprávný – drží tužku čtyřmi prsty. Vedení čar je méně přesné s větším tlakem na podložku. Kresba postavy odpovídá věku. Při práci s předlohou zvládne napodobit písmo, obkreslí geometrické tvary, nakreslí „pilu“ a horní smyčku.

Lateralita: U Dana je zkrřížená lateralita. Dominantní je pravá ruka, vedoucí je levé oko. Při skládání obrázků často postupuje obráceně – zprava doleva.

Řeč: Dan se vyjadřuje velmi stručně, méně obratně, potichu. Je nejistý, stydí se nebo se bojí vyjádřit. Na otázky většinou odpovídá jednoslovně. Tempo řeči je rychlé, mluva monotónní, chybí větná melodie. Díky tomu je Danovi špatně rozumět. Málokdy sám navazuje komunikaci, hlavně s dospělými. Někdy používá dysgramatismy. Vadná výslovnost hlásky Ř, v některých slovech R.

Sluchové a zrakové vnímání: Dan rozliší stejná i podobně znějící slova, roztleská slova na slabiky. S dopomocí vyhledá rýmující se dvojice slov. Nedokáže sluchově určit první hlásku ve slově. U zrakového vnímání rozliší a pojmenuje barvy i s odstíny, rozpozná tvary lišící se detailem, horizontální i vertikální polohou, někdy chybí v rozlišení zrcadlově převrácených tvarů.

Logické, myšlenkové operace, paměť: zvládá číselnou řadu do 10, pojmenuje základní geometrické tvary. Rozumí pojmům méně, více, stejně, první, poslední, kratší, delší. Třídí prvky podle dvou kritérií, seřadí je podle velikosti i logické posloupnosti.

Oblast práce schopnosti: koncentrace pozornosti je kolísavá, potřebuje dopomoc, opakování zadání, pracovní tempo je pomalé. Dan má často problém se soustředit a úkol dokončit. Téměř vždy je ale schopen odložit vlastní potřebu a jít plnit zadaný úkol. Preferuje méně dětí u stolečku a individuální práci. Je málo zvědavý.

Sociální oblast: Patří spíše k oblíbeným dětem. Dokáže se přizpůsobit požadované situaci. Preferuje hru v menším kolektivu nebo ve dvojici. Dokáže pomoci kamarádům. Je vnímavý, empatický. Třídní pravidla zpravidla dodržuje. Má rád stavebnice, jakékoliv pohybové hry, kreslení.

Chování: V náročných situacích se vzteká. Bývá to většinou, když je unavený a přetažený. Od činnosti, která mu nejde často odchází. Rád pozoruje ostatní při hře. Je usměvavý, působí veselým dojmem. Celkově působí aktivním dojmem.

Závěr: méně rozvinutá řeč a sluchové vnímání, nesprávná výslovnost hlásky R, Ř, pracovní a volní nezralost, zkřížená lateralita, nesprávný úchop psacího náčiní.

8.2 KAZUISTIKA Č. 2 JAN

Úvod případu: Jan dochází do MŠ od září roku 2015 (3 roky a 2 měsíce při nástupu do MŠ). Rodiče se k odkladu školní docházky rozhodli na základě vlastního uvážení a na základě doporučení MŠ.

Závěr z psychologického vyšetření PPP Středočeského kraje, pracoviště Mladá Boleslav: školsky nezralý, pracovně-volní nezralost, dyslalie, méně rozvinutá grafomotorika, nevýhodný typ laterality, nevhodný úchop psacího náčiní.

Anamnéza rodinného prostředí: Jan se narodil jako první dítě. Porod proběhl bez komplikací. Do tří let byl doma s matkou a se svou mladší sestrou. Rodina je úplná. Jan má o dva roky mladší sestru. Bydlí společně v rodinném domě na vesnici. Oba rodiče pracují, obě děti docházejí do MŠ od tří let. V péči o děti pomáhají prarodiče, a to v období prázdnin a v případě nemoci. Výchova v rodině je hodně benevolentní, hlavně ze strany otce. Děti nemají pevná pravidla, rodiče se dětem podřizují. Výchovné problémy často matka řeší s pedagogy v MŠ.

Osobní anamnéza dítěte: Honza je po celou docházku v MŠ velmi často nemocný (minimálně 2x ročně užívá antibiotika – zánět středouší, angíny, sinusitidy). Do MŠ začal chodit od tří let, adaptace proběhla bez problémů. Po dobu docházky je motoricky neklidný, neudrží oční kontakt. Nerespektuje dohodnutá pravidla, neustále zkouší, co se stane, když je poruší. Testuje vymezené hranice a pokyny všech učitelek. Nerad se přizpůsobuje, u ničeho dlouho nevydrží. Pobíhá od jedné činnosti k druhé. To, v čem se cítí nejistý, nedělá. Úkoly školního typu ho nebaví a při jejich plnění je rychle odbude. Je velmi zvědavý, reaguje impulzivně. Má rád auta, vláčky, Lego stavebnice. Rád jezdí na kole. Od 3,5 let navštěvuje logopedii z důvodu dyslalie. V současné době cvičí hlásku R, Ř.

Projevy dítěte v MŠ: Honza navštěvuje MŠ od tří let. Bez problémů adaptoval. Od začátku předškolní docházky má ale velký problém s respektováním pravidel v MŠ. V počátečních fázích docházky byl agresivní, pobíhal po třídě, nevydržel v klidu u žádné činnosti. Po celou dobu, co chodí do MŠ testuje nastavené hranice a jednotný způsob komunikace učitelů. Při komunikaci s dětmi i učitelkami skáče do řeči, je netrpělivý, neudrží oční kontakt. Rád něco vypráví a je středem pozornosti. Nebere ohled na ostatní děti, neprojevuje známky empatie. Do hry s kamarádem se zapojí, jen se vše musí podřizovat jeho přáním a potřebám. Upřednostňuje hru se sestrou, která ho ale spíše odmítá. Když není po jeho, začne ostatní děti provokovat a zlobit. Pobyt ve školce je celodenní. Často bývají se sestrou v MŠ jako první a odchází mezi posledními. Při řízené činnosti se špatně zapojuje, nebo ruší ostatní,

při grafomotorických činnostech je nejistý, zbrklý a pospíchá, aby měl práci co nejdříve hotovou a mohl si jít hrát. Bývá téměř vždy první hotový. U těchto činností musí být vždy velmi motivován a chválen. Je nesoustředěný, nepozorný, zajímá se o okolí, odklání se od zadané práce. Zadání úkolu se mu musí několikrát opakovat nebo vysvětlovat. Nepracuje samostatně. Sebeobsluhu zvládá bez problémů. Při poledním odpočinku téměř vždy usne.

Grafomotorika a vizuomotorika: Kreslení Honza nikdy nevyhledával. Až v letošním školním roce 2018/2019 začal sám od sebe vybarvovat omalovánky. Činnost dokončí. Tužku drží v pravé ruce a nesprávným psacím úchopem. (čtyři prsty nížko u hrotu tužky, kolmo k papíru), vyvíjí větší tlak na tužku, vedení čáry je neobratné, kostrbaté. S nápomocí nakreslí „zuby“, horní smyčku. Zvládne napodobit tvary, tiskací písmo. Kresba postavy neodpovídá věku (chybí detaily v obličejí a nesprávný počet prstů).

Lateralita: U Honzy je zatím nevyhraněná lateralita - vedoucí oko je pravé, v činnostech na jemnou motoriku používá levou ruku, při kreslení pravou.

Řeč: Mluvený projev je plynulý. Slovní zásoba přiměřená, řečová produkce spontánní. Rád si povídá, odpovídá na otázky, v logické souvislosti. Hovoří v souvětích, gramaticky správně. Od 3,5 let navštěvuje logopedické pracoviště z důvodu dyslalie. Nyní přetrvává špatná výslovnost hlásky R, Ř. V rozhovoru má velký problém s očním kontaktem, skáče do řeči a při rozhovoru s dospělým mluví velmi potichu.

Sluchové a zrakové vnímání: Sluchové rozlišování je dobře rozvinuté. Honza rozliší stejná i podobně znějící slova. Identifikuje první hlásku ve slově, rozloží slova na slabiky. Potíže má při hledání rýmujících se dvojic slov. Rozliší, pojmenuje barvy i jejich odstíny. Rozpozná tvary lišící se detailem, horizontální či vertikální polohou.

Logické, myšlenkové operace, paměť: zvládá číselnou řadu do 20 a dále, pojmenuje základní geometrické tvary. Rozumí pojům méně, více, stejně, kratší, delší, první, poslední. Třídí prvky podle dvou kritérií, seřadí je podle velikosti i logické posloupnosti.

Oblast práce schopnosti: koncentrace pozornosti kolísavá. Je nesoustředěný, potřebuje opakovat zadání. Pracovní tempo zbrklé. Často chybuje, protože pospíchá, aby měl co nejdříve hotovo. Pracovní činnosti nevyhledává a upozorňuje učitelky, že ho to nebaví.

Sociální oblast: Rád si hraje po svém. Vadí mu pravidla hry a zkouší je měnit po svém. Je nepřizpůsobivý. Pokud se podřídí, je podrážděný a chce se mu brečet. U ostatních dětí není moc oblíbený. Proto se Honza napojuje na nové nebo mladší děti, kde vede hru sám. Preferuje hry s auty, kde dominuje destrukce (bourání, rychlá jízda, ničení). Také si rád staví stavby z Lega. Je rád, když je ve všem první. Vadí mu veškerá pravidla. Testuje pevné hranice. Vždy ale ví, že dané pravidlo porušil a čeká, co se bude dít.

Chování: Má problémy s autoritou, s dodržováním pravidel. V náročných situacích je vzteklý, někdy i plačtivý nebo agresivní. Dokáže kamarádům ublížit, převážně slovně. Pokud je s rodiči (hlavně s otcem), stává se nezvladatelným (křičí, běhá po třídě, vyhazuje hračky, apod.). V těchto situacích zasahuje učitelka.

Závěr: Honza byl vyhodnocen jako školsky nezralý. Má nerozvinutou grafomotoriku, dyslalii, nesprávný úchop psacího náčiní, nevyhraněnou laterální. Značné problémy jsou v oblasti pracovně-volní a v chování.

8.3 KAZUISTIKA Č. 3 DAVID

Úvod případu: David navštěvuje MŠ od roku 2016 (4 roky a 3 měsíce). Odklad školní docházky byl Davidovi doporučen pedagogicko-psychologickou poradnou z důvodu opožděného vývoje řeči. David žije jen s matkou a staršími sourozenci. Matka do MŠ nedodala závěrečnou zprávu z PPP (prý ji ztratila). Jen oznámila učitelkám Davidovu diagnózu – opožděný vývoj řeči. Vyšetření v PPP bylo matce doporučováno mateřskou školou již v průběhu prvního roku nástupu do MŠ.

Anamnéza rodinného prostředí: David se narodil jako třetí dítě. Porod proběhl sekci ve 39. týdnu, bez komplikací. Matka Davida porodila v 35 letech. David má dva

starší sourozence (18, 20 let). Žije pouze s matkou a staršími sourozenci. Otec neznámý. Často se stěhují. V současné době bydlí v rodinném domě na vesnici. David každý den zůstává v MŠ až do zavíracích hodin. V péči o něj pomáhá matce dospělá sestra.

Osobní anamnéza dítěte: zdravotní stav je dobrý. Řečový vývoj neprobíhal v normě. David nastoupil do MŠ ve čtyřech letech a téměř vůbec nemluvil. Používal jen několik slov se špatnou výslovností. Pokynům a informacím ze strany učitelek a dětí rozuměl. Do MŠ Mečeříž začal chodit od 4 let. Před tím navštěvoval MŠ v jiné obci. Adaptace dle informací matky proběhla bez problémů. David je klidné dítě, je zvyklý si hrát sám. Má „svůj svět“. Hraje si nejčastěji se stavebnicemi, vojáky, baví ho puzzle. Často hraje sám se sebou jakousi „bojovou hru“ – vydává zvuky střelení a pohybuje se jako voják. David je motoricky neobratný, dlouho nestřídal nohy ze schodů, pohyby těla nekoordinované. Pohybové hry nevyhledává. V předškolním roce si našel kamaráda, jinak si hrál spíše sám.

Projevy dítěte v MŠ: David navštěvuje MŠ Mečeříž od čtyř let. Na prostředí si rychle zvykl a zapojil se hry. Od začátku pobytu měl problémy s komunikací, jak s učitelkami, tak s ostatními dětmi. Používal jen pár slov a nikdo mu nerozuměl. To ho často vedlo k agresi a pláči. Ve školním roce 2018/2019 se více rozmluvil a začal si hrát s ostatními dětmi. David je vstřícný, klidný, nenáročný, ochotný spolupracovat. Mezi dětmi je oblíbený. Snaží se komunikovat, ale někdy je mu opravdu velmi špatně rozumět. Ale i přesto ho to neodradí. V případě řízených činností se zapojuje téměř do všeho. Nemá problém přerušit hru a jít pracovat. Pracuje systematicky, je soustředěný, práci dokončí. Rozumí pokynům. V sebeobsluze potřebuje pomoc. Při poledním odpočinku téměř vždy ihned usne. Ve školce zůstává skoro vždy poslední.

Grafomotorika a vizuomotorika: David kreslení nevyhledává. Jeho výkon je spíše podprůměrný. Kresba postavy neodpovídá jeho věku. Začne kreslit zleva doprava levou rukou. Postupně, jak se dostává do středu papíru, tužku si přendá do pravé ruky a pokračuje v kreslení pravou. Psací náčiní drží v pravé i levé ruce. Úchop má nesprávný – drží tužku čtyřmi prsty. Vedení čar je kostrbaté, méně přesné s nedostatečným tlakem na podložku. Při práci s předlohou nezvládne napodobit písmo, obkreslí geometrické tvary, nakreslí „pilu“.

Lateralita: David má nevyhraněnou lateralitu. Střídá ruce podle potřeby. Při skládání obrázků záleží na tom, z jakého místa si je bere. Pokud je blíže levá ruka, použije levou, pokud je blíže pravá ruka, použije pravou. Matka nám sdělila, že v PPP doporučili preferovat spíše levou stranu.

Řeč: Řeč je obsahově velmi chudá, malá slovní zásoba. David používá jen velmi jednoduché věty. Velmi špatná výslovnost. Stereotypní slovní spojení. Porozumění řeči z okolí je v pořádku.

Sluchové a zrakové vnímání: David rozumí pokynům. Zatím má problém rozlišit stejná i podobně znějící slova. Neidentifikuje první hlásku ve slově, rozloží slova na slabiky s dopomocí. Potíže má při hledání rýmujících se dvojic slov. Rozliší barvy, někdy má problémy s jejich pojmenováním. Rozpozná tvary lišící se detailem, horizontální či vertikální polohou.

Logické, myšlenkové operace, paměť: zvládá číselnou řadu do 10. Nepojmenuje základní geometrické tvary. Rozumí pojům méně, více, stejně, kratší, delší, první, poslední. Třídí prvky podle dvou kritérií, seřadí je podle velikosti i logické posloupnosti. Vyniká v logické hře Logico, kde velmi rychle splní úkol na logické myšlení.

Oblast práceschopnosti: koncentrace na práci odpovídá věku, pracuje samostatně, tempo je přiměřené a úkoly dokončí. Téměř vždy je schopen odložit vlastní potřebu a jít plnit zadaný úkol. Je málo zvědavý.

Sociální oblast: Patří spíše k oblíbeným dětem. Preferuje samostatnou hru nebo hru ve dvojici. Má rád stavebnice, puzzle, logické hry. Dokáže pomoci kamarádům. Třídí pravidla dodržuje, nemá problém se přizpůsobit okolí a situaci.

Chování: David bez problémů respektuje stanovená pravidla, zapojí se do činností. Spolupracuje s dětmi. Je spíše introvert, má svůj vlastní svět. Díky špatné komunikaci se často vzteká a pláče, protože nedokáže ostatním vysvětlit co chce.

Závěr: nerozvinutá řeč, grafomotorika, nevyhraněná lateralita.

9 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Ve školním roce 2018/2019 byly v Mateřské škole Mečeříž uděleny celkem tři odklady školní docházky. Na základě doporučení z pedagogicko-psychologických poraden, konzultace s ředitelkou mateřské školy Mečeříž a konzultace s rodiči, autorka vypracovala dětem s odkladem školní docházky individuální vzdělávací plán (IVP). Smyslem IVP bylo zajistit dětem takovou vzdělávací péči, jakou s ohledem na své aktuální vzdělávací potřeby vyžadují. U dětí budou podporovány a rozvíjeny oblasti, které jsou aktuálně oslabené formou intenzivnějšího nácviku při pobytu v mateřské škole. Vzdělávací plány a postupy budou sloužit jako pomůcka pro pedagogy, aby mohli efektivně plánovat, realizovat i vyhodnocovat vzdělávací pokroky daného dítěte s odkladem školní docházky. S dětmi s odkladem školní docházky se bude pracovat individuálně, vlastním tempem s respektováním jejich potřeb.

Na základě pedagogické diagnostiky a kazuistiky, kde byly zjišťovány momentální znalosti, schopnosti a dovednosti dětí v jednotlivých oblastech vývoje, byly vypracovány individuální vzdělávací plány pro tři chlapce s odkladem školní docházky. Plány byly vytvořeny na období říjen 2018 až únor 2019.

Cílem IVP je nastavení optimálního vzdělávacího prostředí tak, aby se u dětí zlepšily a rozvíjely oblasti vývoje, ve kterých zaostávají nebo jim činí potíže. IVP bude sloužit jako vodítko pro práci s dítětem a poskytne učitelkám zpětnou vazbu. Ta bude východiskem pro možné další doplnění, upravení či redukování IVP v průběhu celého školního roku. Rodiče vybraných dětí s vypracováním IVP souhlasili a byli s jeho konečnou podobou podrobně seznámeni.

9.1 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN Č. 1

Individuální vzdělávací plán č. 1 vychází z kazuistiky č. 1.

Jméno: DANIEL

narozen: 21. 6. 2012

Cíle:

- rozvíjet míru soustředění dítěte (záměrná pozornost) – činnosti v krátkých intervalech, nepřetěžovat, trvat na dokončení úkolu
- podporovat v kreslení a malování – využívat trojhranného programu k odstranění nesprávného držení tužky
- rozvíjet grafomotoriku – zapojit uvolňovací cvičení celého těla
- zafixovat systematický postup – práce zleva doprava, shora dolů
- procvičovat zrakové rozlišování – rozdíly, převrácené strany
- hravou formou trénovat sluchové rozlišování – poznávání první a poslední hlásky ve slově
- rozvíjet logické myšlení – didaktická hra Logico Primo
- zaměřit se na dechová a artikulační cvičení – hláska R, Ř
- zaměřit se na zlepšení verbálního vyjadřování formou vyprávění, popisu – zpomalit, mluvit ve větách, souvětích, gramaticky správně, zvýšit intenzitu mluveného projevu

Organizace: během dne – 15 minut maximálně v rámci individuální péče

Formy: individuální, skupinová forma, řízená, didakticky cílená činnost

Konkrétní úkoly v oblasti: SOUSTŘEDĚNÍ, POZORNOSTI

- stolní hry s pravidly – Domino, Pexeso, Člověče nezlob se, s kostkami, atd.
- hry s kamarádem ve dvojici – stavby z kostek, kuličková dráha, atd.
- pohybové hry na rozvoj pozornosti – hry s reakcí na signál (Na sochy, Židličková hra, Vodní kra, Na auta atd.), hry na postřeh (Házená, Kuba řekl, Škatulata hýbejte se, Chodí Pešek okolo, Přihořívá, hoří, Všechno lítá, co peří má, atd.), hudebně-pohybové hry (Kdo jsi kamarád tak pojď si s námi hrát, Zatlaskáme, zadupáme – napodobování za sebou jdoucích pohybů)
- rozvoj pozornosti prostřednictvím kresby – PL s obrázky za pomoci vyprávění příběhu, básničky, říkanky (dítě má za úkol spojit obrázky – rozvoj pozornosti, sluchového, zrakového vnímání, grafomotoriky), PL na dokreslování nedokončených obrázků

- rozvoj pozornosti prostřednictvím smyslů – různé hádanky, PL na hledání shod, rozdílů, nesmyslů, tvarů, shodné dvojice, Puzzle, skládání rozstříhaných obrázků, poznávání předmětů pouze podle malé zakryté části, PL na rozlišení figury a pozadí, didaktické hry na sestavování tvarů a obrazců dle předlohy (magnetická tabulka, hlavolamy, stavebnice Hříbky, kuličková mozaika, atd.), rozvoj zrakové paměti (Kimovy hry, Pexeso, Postav stejnou stavbu, Co se na kamarádovi změnilo, atd.)

Konkrétní úkoly v oblasti: GRAFOMOTORIKA

- uvolňovací cviky - od ramenního kloubu až po prsty „S autem do garáže“ (děti rozjíždějí temperovou barvu po velké papírové ploše)
- uvolňovací grafomotorické cviky pro předškoláky z publikací: KOŇAŘÍKOVÁ, A. *Uvolňovací cviky pro předškoláky.*, BACHTÍKOVÁ, R. *Uvolňovací cviky.*
- kreslení na velký arch papíru (A3, balící papír, tabule) – motání klubíčka, jak roste tráva, vlny v moři, žába skáče, kouří se z komína, obrácené kreslení (velký papír nalepit na spodní část stolu)
- prstová gymnastika
- kreslení do písku, krupice, mouky
- používání trojhranných pomůcek, měkkých tužek – nácvik špetkového úchopu

Konkrétní úkoly v oblasti: ZRAKOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ

- PL a obrázky z knihy: *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let* - kapitola Zrakové vnímání
- didaktická hra Double

Konkrétní úkoly v oblasti: SLUCHOVÉ ROZLIŠOVÁNÍ

- rozlišování zvuků – Sluchové pexeso, poslouchejme ticho, vodu, atd.
- reakce na určité slovo ve vyprávění – tleskni, až uslyšíš,...
- rozlišování akusticky podobných slov – mouka x louka, pes x ves, liška x líška, atd.

- rozlišování okolních zvuků - zvukové hádanky (klepání, trhání papíru, dupání, zvuky zvířat, atd.)
- hra na tichou poštu - nejprve posíláme pouze slovo, postupně tvoříme větu.
- rozklad slov na slabiky, později na hlásky
- hry na určování hlásky – Přijela babička z Číny (učitelka říká: „přijela babička z Číny, dovezla nám škopek špíny a v něm plavalo písmenko „A“ – děti zkouší ve třídě nalézt vše, co začíná na „A“. Slovní fotbal (určování první nebo poslední hlásky ve slově), Hláska nás probudí (poznávání určité hlásky ve slovech)
- hry s obrázky – vyhledávání obrázků začínajících na určitou hlásku

Konkrétní úkoly v oblasti: FIXACE SYSTEMATICKÉHO POSTUPU

- skládání postupných obrázků zleva – doprava, shora - dolů

Konkrétní úkoly v oblasti: LOGICKÉ MYŠLENÍ

- používání didaktické pomůcky LOGICO PRIMO, PICCOLO (karty: Dívej se a přemýšlej, Tvary, vzory, množství)

Konkrétní úkoly v oblasti: ŘEČ

- vyprávění na libovolné téma
- řešení různých situací – „Co by se stalo, kdyby...“
- didaktická hra „Příběhy pro maminku“ (úkolem dítěte je vymyslet si příběh podle vytažených karet)
- popiš, co je na obrázku
- PL pro rozvoj vyjadřovacích dovedností z publikace: MLČOCHOVÁ, M. *Povídám, povídám pohádku: pracovní sešit pro rozvoj vyjadřovacích dovedností předškoláků*
- dechová cvičení – foukání do polystyrenových nebo papírových kuliček labyrintem z kostek, foukání do pírek, brček, nafukování balónků, vytvořit balónek ze svých úst, zkoušet vyfukovat vzduch pomalu, rychle, prudce,

trénujeme hluboký nádech, jemný nádech, rychlý výdech, pomalý výdech, troubíme na trubku, hra na harmoniku (krátké, dlouhé tóny, silné, slabé tóny)

- artikulační cvičení (R, Ř) – grimasy s opičkou (příloha A), hra na traktor (špička jazyka ťuká na dásňový výběžek – postupně zrychlujeme, hra na ještěrku (kmitání jazyka vpravo, vlevo), nápodoba zvuků (malý traktor – tttt, velký traktor – ddd, oba najednou – td, td, td, pes vrčí – vrrr, holub vrká – vrků, vrků, hrdlička cukruje – cukrů, cukrů, medvěd bručí – brum, brum, motor traktoru – ta, ta, ta, zvířata – krá, krá, hudry, hudry, ...), počítáme zuby pily (jazykem se dotýkáme jednotlivých zubů), brousíme zuby (přejíždíme jazykem ostří řezáků), nácvik Ř – nápodoba zvuků (šepty, šepty, septají – rrr ř, dr, drrr, řezání malou pilkou dř, motorová pila – dřř)
- hry – Patří x nepatří (př. učitelka: „Patří mezi pastelky kostky?“ Děti: „nepatří“, atd.), Řežu dříví (pohybová hra na říkanku: „Řežu, řežu dříví, až jsem celý křivý. Řežu dříví z ořechu, narovnáám je pod střechem. Řežu dříví na polínka, vaří kaši Kateřinka.“), pohybová hra: „Princeznička na bále, poztrácela korále. Její táta, mocný král, Honzíka si zavolal. Honzíku, máš namále, najdi nám ty korále.“ – děti sbírají po třídě míčky, které představují korále). Na jména (najdi ve třídě někoho, kdo se jmenuje na R)

9.2 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN Č. 2

Individuální vzdělávací plán č. 2 vychází z kazuistiky č. 2

Jméno: JAN

narozen: 10. 6. 2012

Cíle:

- nacvičit a zafixovat správný úchop psacího náčiní, uvolňovat ruku
- rozvíjet grafomotoriku a jemnou motoriku
- zatěžovat v krátkých intervalech s častou relaxací – nácvik koncentrace, záměrné pozornosti
- vhodně motivovat, oceňovat snahu

- zavést pravidelnost v úkolech – dbát na samostatnost, nespíchat, dokončit úkol
- doplňovat logopedickou péči – dechová, artikulační a ostatní cvičení na rozvoj hlásky Ř, R
- oceňovat a více si všímat správného chování a dodržování pravidel

Organizace: během dne – 15 minut maximálně v rámci individuální péče – dopoledne, odpoledne

Formy: individuální, skupinová forma, řízená, didakticky cílená činnost

Poznámka: uvolňovací cviky, grafomotorika, nácvik správného úchopu, činnosti na rozvoj koncentrace, pozornosti – práce společná David, Jan, Daniel

Konkrétní činnosti v oblasti: UVOLŇOVACÍ CVIKY, GRAFOMOTORIKA, SPRÁVNÝ ÚCHOP

- grafomotorická cvičení – cviky začít vždy od ramenního kloubu ve stoje, na velkou svislou plochu papíru. Práce nejprve celou paží, postupně přejít na menší formát – od celé paže, přejíždění prstem, po nácvik správného úchopu,
- nácvik špetkového úchopu – třídění malých kuliček, mozaikové stavebnice, hra na Popelku (třídíme zrníčka)
- cvičení na rozhýbání rukou s použitím motivační básničky - př. „*Každá ručka má prstíčky, zavřeme je do pěstičky. Bum, bum na vrátka, to je krátká pohádka. Ručičky si spolu hrají, mnoho práce nadělají. Bum, bum na vrátka, to je krátká pohádka.*“
- prstová gymnastika
- uvolňovací grafomotorické cviky pro předškoláky z publikací: KOŇAŘÍKOVÁ, A. *Uvolňovací cviky pro předškoláky.*, BACHTÍKOVÁ, R. *Uvolňovací cviky.*
- kreslení na velký arch papíru (A3, balící papír, tabule) – motání klubíčka, jak roste tráva, vlny v moři, žába skáče, kouří se z komína, jak prší

Konkrétní činnosti v oblasti: JEMNÁ MOTORIKA

- práce s drobným materiálem – navlékání korálek, provlékání tkaniček otvory, zapínání knoflíků, šroubování maticek na šrouby, navlékání gumiček na kolíčky, práce s knoflíky, natrhanými kousky papíru atd.
- práce s modelínou, hlinou, těstem
- listování v knihách a časopisech
- výtvarné a pracovní činnosti – s barvami, s nůžkami, trhání, mačkání, lepení

Konkrétní činnosti v oblasti: SOUSTŘEDĚNÍ POZORNOSTI

- stolní hry s pravidly – Domino, Pexeso, Člověče nezlob se, s kostkami, atd.
- hry s kamarádem ve dvojici – stavby garáží, kuličková dráha, atd.
- pohybové hry na rozvoj pozornosti
- rozvoj pozornosti prostřednictvím kresby – PL s obrázky za pomoci vyprávění příběhu, básničky, říkanky (dítě má za úkol spojit obrázky – rozvoj pozornosti, sluchového, zrakového vnímání, grafomotoriky), PL na dokreslování nedokončených obrázků
- rozvoj pozornosti prostřednictvím smyslů – různé hádanky, PL na hledání shod, rozdílů, nesmyslů, tvarů, shodné dvojice, Puzzle, skládání rozstříhaných obrázků, poznávání předmětů pouze podle malé zakryté části, PL na rozlišení figury a pozadí, didaktické hry na sestavování tvarů a obrazců dle předlohy (magnetická tabulka, hlavolamy, stavebnice Hříbky, kuličková mozaika, atd.), rozvoj zrakové paměti (Kimovy hry, Pexeso, Postav stejnou stavbu, Co se na kamarádovi změnilo, atd.)

Konkrétní činnosti v oblasti: ŘEČ

- dechová cvičení – rozvoj nádechu (př. přivoníme si ke kytice), výdechu (př. foukání na zrcadlo, do bublifuku, do větrníku, do harmoniky, do dlaní), usměrňování výdechového proudu vzduchu (foukání do svíčky, do autíčka, do perníčka, do frkačky), cvičení dechové výdrže (přenášení malých předmětů brčkem, hra na potápěče), cvičení na hospodaření s dechem (vyslovování slabik a slov na jedno nadechnutí)

- průpravné cvičení k nápravě hlásky Ř (příloha B)
- artikulační cvičení (Ř) – dát zuby za sebe, rty roztáhnout a zkusit vyslovit slabiky „tri, tre, dry, dre“, vyslovovat tiše, šeptem, později zkoušet vyslovovat slova, kde se objevuje Ř (př. dříví, dříme, Oldřich, přání, přítel, řeč, řemen, řetěz, dřep, řepa, ...). Zkoušet využívat hravou formu – mluvíme slovensky: „*tri, perina, ...*“ (nenásilně sevřené zuby)
- logopedické říkanky – „*Pila řinčí, řeže břízu, kořen, kmen i bílou řízu. Řeže v říjnu, řeže v září, až má dřevař pot ve tváři.*“ „*Říkám, říkám, říkanku. Přeríkám ji heřmánku. Říkám, říkám říkadlo. Křen – kopřiva – hřímadlo.*“ „*Kuchařinka, kuchařinka, má tvářičky, jak peřinka. Kuchař, kuchař, kuchaříček, uvaří nám pár vajíček.*“

9.3 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN Č. 3

Individuální vzdělávací plán č. 3 vychází z kazuistiky č. 3.

Jméno: DAVID

narozen: 28. 5. 2012

Cíle:

- vyvolat mluvní apetit – co nejvíce mluvit, ptát se
- doplňovat slovní zásobu s pomocí obrázků a knížek
- zařadit pravidelná dechová a artikulační cvičení
- zlepšit artikulační obratnost a výslovnost hlásek – Ř, R, L, K, Č, Š, Ž
- řeč je spojena s motorikou – cvičení na obratnost celého těla
- podporovat v kreslení a malování – využívat trojhranného programu k odstranění nesprávného držení tužky
- rozvíjet grafomotoriku
- zafixovat systematický postup – práce zleva doprava, shora dolů

Organizace: během dne co nejvíce s Davidem mluvit, individuálně každé ráno a odpoledne

Formy: individuální, skupinová forma, řízená, didakticky cílená činnost

Poznámka: uvolňovací cviky, grafomotorika, nácvik správného úchopu, činnosti na rozvoj koncentrace, pozornosti – práce společná David, Jan, Daniel

Konkrétní úkoly v oblasti: FIXACE SYSTEMATICKÉHO POSTUPU

- skládání postupných obrázků nebo příběhů zleva – doprava, shora – dolů

Konkrétní činnosti v oblasti: ŘEČ

- vyvolat mluvní apetit – co nejvíce mluvit, ptát se během dne – spíše individuálně. Z jednoslovné odpovědi rozšiřovat na věty, postupně souvětí
- rozšiřování slovní zásoby - s pomocí obrázků a knížek k danému tematickému okruhu, popisovat (otázky: „Co je na obrázku? Co zvířátka dělají?, Co jsi nakreslil?“)
- didaktické hry (Protiklady – co k sobě patří, Dráček Fráček – popiš, co vidíš na obrázku, Příběhy pro maminku – vymýšlení příběhu), sestavování dějové posloupnosti (3-4 obrázky, později přidávat a zkoušet vyprávět příběh, používat obrázky ze známých pohádek, atd.), Popletené obrázky (dítě hledá co je špatně a zkouší vysvětlit, jak by to mělo být správně)
- PL pro rozvoj řeči: SLEZÁKOVÁ, K. *Mluv se mnou: pracovní listy pro rozvoj dětské řeči*
- řešení různých situací – „Co by se stalo, kdyby...“
- dechová cvičení – foukání do polystyrenových nebo papírových kuliček labyrintem z kostek, foukání do pírek, brček, nafukování balónků, vytvořit balónek ze svých úst, zkoušet vyfukovat vzduch pomalu, rychle, prudce, trénujeme hluboký nádech, jemný nádech, rychlý výdech, pomalý výdech, troubíme na trubku, hra na harmoniku (krátké, dlouhé tóny, silné, slabé tóny)
- obratnost mluvidel– grimasy s opičkou (příloha A), O jazýčkovi (příloha C)
- každodenní nácvik jednotlivých hlásek dle projektu Základní a Mateřské školy G.A Lindnera Rožďalovice – *Hrajeme si s hláskami aneb od ledna do prosince s písmenky mazlím se.*

- hry a úkoly z knihy: STREJČKOVÁ, L. *Logopedie: texty, hry a úkoly pro nácvik výslovnosti*

Konkrétní činnosti v oblasti: HRUBÁ MOTORIKA

- rozvoj pohybů a koordinace celého těla - chůze po lávkách, nerovných plochách, po spirále, překážková dráha, chůze přes překážky, skoky, přeskoky, hody, různé druhy běhu, lezení, změny poloh a pohybů na místě, vyrovnávací a přímivá cvičení, akrobatická cvičení, manipulační cvičení – skupinová forma

Konkrétní činnosti v oblasti: GRAFOMOTORIKA

- kreslení na velkou plochu – dráhy s auty, kreslení po kůře stromů, prší (křídou na tabuli svislé čáry), duha vlnky v moři, zuby (křídou na tabuli)
- prstová gymnastika
- kreslení do písku, krupice, mouky
- grafomotorická cvičení pro předškoláky PL
- používání trojhranných pomůcek, měkkých tužek – nácvik špetkového úchopu

10 HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ V LOGOPEDICKÉ OBLASTI

Na základě vypracovaných individuálních vzdělávacích plánů pracovala autorka v období od října 2018 na reedukaci nedostatků u tří výše uvedených chlapců, které byly příčinou odkladu školní docházky. První týden v únoru 2019 byl zhodnocen stav úrovně nedostatků v logopedické oblasti a vypracováno hodnocení výsledků práce. Tyto výsledky budou sloužit k případné úpravě individuálních vzdělávacích programů.

V období realizace individuálně vzdělávacích plánů byl sledován a průběžně zaznamenáván pokrok a rozvoj sledovaných dětí. Logopedická náprava probíhala pravidelnou, každodenní formou jednoduchých artikulačních a dechových cvičení, rytmizací říkanek, básniček, zpěvem, her, rozhovorů s dětmi. V rámci šetření bylo působeno na cílovou skupinu výzkumného vzorku mimo kolektivní aktivity individuálně, každý den, s využitím vypracovaného individuálního vzdělávacího programu.

Bakalářská práce se zabývá logopedickými příčinami odkladu školní docházky, proto bylo v této práci hodnocení jednotlivých chlapců provedeno pouze v oblasti narušené komunikační schopnosti.

Pro názornější přehled je úroveň komunikačních schopností zpracována do tabulky. Tabulka je rozdělena na jednotlivé jazykové roviny. Stav úrovně v oblasti řečových schopností daného dítěte je zaznamenána v říjnu 2018 a v únoru 2019. Pro potřeby přehledného hodnocení byla vytvořena číselná škála od jedné do tří, z nichž hodnota jedna znamená, že dítě zvládá danou oblast samostatně, bez problémů. Hodnota dvě vyjadřuje schopnost, u které dítě potřebuje dopomoc dospělého, nebo jí zvládá s menšími problémy. Hodnota tři udává stav, kdy dítě danou řečovou oblast ještě nezvládá.

10.1 HODNOCENÍ Č. 1 – DANIEL

Vstupní hodnocení v říjnu 2018: Daniel měl na počátku školního roku 2018/2019 problémy ve všech jazykových rovinách. Logopedii navštěvuje Dan 1x za měsíc. Doma, dle informací rodičů, spíše nespolupracuje.

Podrobné vstupní/výstupní hodnocení jednotlivých řečových oblastí je uvedeno v tabulce č. 1 (1 – zvládá, 2 – zvládá s dopomocí, 3 – nezvládá).

Tabulka 1: Hodnocení jednotlivých rovin řeči - Daniel

Roviny řeči – DANIEL	Datum	
	říjen 2018	únor 2019
Foneticko-fonologická rovina		
Výslovnost hlásky R	2	1
Výslovnost hlásky Ř	3	2
Artikulační obratnost	2	1
Zopakuje větu z více slov	2	1
Zopakuje 5 nesouvisejících slov	2	1
Rozliší krátké/dlouhé hlásky (př.lyže - líže)	1	1
Rozliší měkké/tvrdé souhlásky (př.dýky - díky)	2	1
Rozliší změnu hlásky (př.most - kost)	1	1
Určí, zda se slova rýmují	2	1
Určí počet slabik	1	1
Určí počáteční hlásku slova	3	2
Určí slova začínající danou hláskou	3	2
Určí poslední souhlásku ve slově	3	2
Z hlásek složí slovo (př. m-y-š)	3	2
Napodobí rytmus (2-4 tóny)	1	1
Plynulost řečového projevu	3	2
Morfologicko-syntaktická rovina		
Mluví ve větách	3	2
Rozlišuje mezi jednotným/množným číslem	1	1
Skloňuje	1	1
Tvoří souvětí souřadná	2	2
Tvoří souvětí podřadná	3	2
Užívá všechny časy	1	1
Užívá všechny druhy slov	1	1
Mluví gramaticky správně	2	1
Pozná nesprávně utvořenou větu	1	1
Do příběhu doplní slovo ve správném tvaru	2	1

Lexikálně-sémantická rovina	říjen 2018	únor 2019
Pojmenuje běžné věci na obrázku	1	1
Odpovídá na otázky	1	1
Má zájem o obrázkové knížky	3	2
Ukáže obrázek podle podstatného znaku	2	1
Reprodukuje jednoduchou říkanku	3	1
Tvoří protiklady	2	1
Tvoří synonyma	3	2
Pozná a vymyslí homonyma	3	2
Tvoří nadřazené pojmy	2	1
Vysvětlí, na co máme knihy, auta, ...	2	1
Poslouchá pohádky, chápe děj	1	1
Spontánně vypráví podle obrázku	3	2
Chápe jednoduché vtipy, hádanky	2	1
Sestaví dějovou posloupnost, popíše ji	2	1
Pojmenuje určité profese	2	1
Přiřadí, co k sobě patří a vysvětlí proč	2	1
Pozná a pojmenuje nesmysl na obrázku	2	1
Správně posoudí pravdivost, nepravdivost tvrzení	2	1
Chápe a ve správném pořadí realizuje delší pokyny	2	1
Pragmatická rovina	říjen 2018	únor 2019
Oční kontakt	3	2
Aktivně navazuje řečový kontakt s dětmi	2	1
Spontánně navazuje řečový kontakt s dospělými	3	2
Dodržuje pravidla konverzace	1	1
Dokáže zformulovat otázku	1	1
Dokáže adekvátně odpovědět na otázku	2	2
Vyjádří myšlenku, nápad, pocity, prožitky	3	2
Popíše událost, situaci	2	2
Řekne své jméno, příjmení, jména ostatních členů	1	1
Zná svou adresu	3	1
Předá krátký vzkaz	1	1
Řečový projev odpovídá běžné konverzaci	3	2
Pomocí řeči dosahuje svého cíle	3	2

Zdroj: autor práce, 2019 (vlastní šetření)

Výstupní hodnocení v únoru 2019: Náprava spočívala v celkovém zlepšení vyjadřovacích schopností - v řeči zpomalit, mluvit v souvětích, zlepšit gramatickou stránku řeči, zvýšit intenzitu řeči, procvičovat výslovnost hlásek R a Ř. Po aplikaci IVP

v rámci vzdělávacího programu v mateřské škole se Danovo závěrečné hodnocení jeví takto:

Foneticko-fonologická rovina – Daniel je schopen při cvičení správně vyslovit R i Ř, ale při běžné komunikaci vada stále přetrvává. Zvládá rozlišit krátké i dlouhé hlásky, s dopomocí rozliší měkké a tvrdé souhlásky. Při trénování artikulační obratnosti má problémy u 4-5 slabičných slov. Ze začátku se styděl provádět gymnastiku mluvidel. V lednu 2019 zvládá jednotlivé pozice z kartiček napodobit sám. Zlepšilo se i tempo a plynulost řeči. Více používá větnou melodii na začátku i konci věty. Sluchově určí první hlásku jen u některých slov s důraznou hlasovou dopomocí učitelky.

Morfologicko-syntaktická rovina – Dan v únoru 2019 používá všechny slovní druhy, skloňuje, v běžné řeči užívá všechny časy, mluví gramaticky správně. Stále přetrvává spíše jednověte odpovědi. Rozvinuté věty a souvětí používá zatím málo.

Lexikálně-sémantická rovina – Dan rozumí řeči v běžném rozhovoru, chápe sdělení a dokáže splnit úkol dle zadaných instrukcí. U složitějších činností si ale často ověřuje, zda zadání rozumí správně. Dokáže pojmenovat běžné věci, činnosti, situace. V komunitním kruhu se již dokáže zapojit a vyprávět ostatním svůj příběh. Stále jen v jednoduchých větách, ale gramaticky správně. Zvládne určit nadřazené i podřazené pojmy, antonyma. Problém přetrvává u synonym a homonym. Baví ho hledat nesmysly na obrázcích, kde se také více rozmluví. Za pomoci obrázků dokáže vyprávět pohádku, ale velmi stručně.

Pragmatická rovina – při hře vede konverzaci s kamarádem, aktivně naváže řečový kontakt s ostatními dětmi. Zlepšila se i konverzace s učitelkami. Každé ráno již dokáže vyprávět zážitky z předešlého dne. Konverzace je krátká, ale pravidelným individuálním vedením se zlepšuje oční kontakt a plynulost projevu.

Závěr: Obtíže stále přetrvávají ve vadné výslovnosti Ř, mluvení v rozvinutých větách a v souvětích, určování první a poslední hlásky, tvoření synonym, homonym. Situaci v komunikaci komplikuje stydlivost. Pokud se Dan cítí v pohodě, řečový projev je přiměřený věku.

10.2 HODNOCENÍ Č. 2 – JAN

Vstupní hodnocení v říjnu 2018: Honza dochází pravidelně na logopedii a to 1x za měsíc. Rodiče popisují, že doma nespolupracuje. Honza měl na počátku školního roku 2018/2019 největší nedostatky v rovině foneticko-fonologické. Problematická je výslovnost hlásky Ř, horší artikulační obratnost a sluchové rozlišování první a poslední hlásky ve slovech. Problémy byly také v pragmatické rovině, kde probíhal nácvik očního kontaktu a dodržování pravidel komunikace.

Podrobné vstupní/výstupní hodnocení jednotlivých řečových oblastí je uvedeno v tabulce č.2 (1 – zvládá, 2 – zvládá s dopomocí, 3 – nezvládá).

Tabulka 2: Hodnocení jednotlivých rovin řeči - Jan

Roviny řeči – JAN	Datum	
	říjen 2018	únor 2019
Foneticko-fonologická rovina		
Výslovnost hlásky R	2	1
Výslovnost hlásky Ř	3	2
Artikulační obratnost	2	2
Zopakuje větu z více slov	1	1
Zopakuje 5 nesouvisejících slov	1	1
Rozliší krátké/dlouhé hlásky (př.lyže - líže)	1	1
Rozliší měkké/tvrde souhlásky (př.dýky - díky)	1	1
Rozliší změnu hlásky (př.most - kost)	1	1
Určí, zda se slova rýmují	3	2
Určí počet slabik	1	1
Určí počáteční hlásku slova	2	1
Určí slova začínající danou hláskou	2	1
Určí poslední souhlásku ve slově	3	2
Z hlásek složí slovo (př. m-y-š)	2	1
Napodobí rytmus (2-4 tóny)	2	1
Plynulost řečového projevu	1	1
Morfologicko-syntaktická rovina		
Mluví ve větách	1	1
Rozlišuje mezi jednotným/množným číslem	1	1
Skloňuje	1	1
Tvoří souvětí souřadná	1	1
Tvoří souvětí podřadná	1	1
Užívá všechny časy	1	1

Užívá všechny druhy slov	1	1
Mluví gramaticky správně	1	1
Pozná nesprávně utvořenou větu	1	1
Do příběhu doplní slovo ve správném tvaru	1	1
Lexikálně-sémantická rovina	říjen 2018	únor 2019
Pojmenuje běžné věci na obrázku	1	1
Odpovídá na otázky	1	1
Má zájem o obrázkové knížky	1	1
Ukáže obrázek podle podstatného znaku	1	1
Reprodukuje jednoduchou říkanku	1	1
Tvoří protiklady	1	1
Tvoří synonyma	2	1
Pozná a vymyslí homonyma	3	2
Tvoří nadřazené pojmy	1	1
Vysvětlí, na co máme knihy, auta,..	1	1
Poslouchá pohádky, chápe děj	1	1
Spontánně vypráví podle obrázku	1	1
Chápe jednoduché vtipy, hádanky	1	1
Sestaví dějovou posloupnost, popíše ji	1	1
Pojmenuje určité profese	1	1
Přiřadí, co k sobě patří a vysvětlí proč	1	1
Pozná a pojmenuje nesmysl na obrázku	1	1
Správně posoudí pravdivost, nepravdivost tvrzení	1	1
Chápe a ve správném pořadí realizuje delší pokyny	3	2
Pragmatická rovina	říjen 2018	únor 2019
Oční kontakt	3	2
Aktivně navazuje řečový kontakt s dětmi	1	1
Spontánně navazuje řečový kontakt s dospělými	1	1
Dodržuje pravidla konverzace	3	2
Dokáže zformulovat otázku	1	1
Dokáže adekvátně odpovědět na otázku	1	1
Vyjádří myšlenku, nápad, pocity, prožitky	1	1
Popíše událost, situaci	1	1
Řekne své jméno, příjmení, jména ostatních členů	1	1
Zná svou adresu	1	1
Předá krátký vzkaz	1	1
Řečový projev odpovídá běžné konverzaci	2	2
Pomocí řeči dosahuje svého cíle	1	1

Zdroj: autor práce, 2019 (vlastní šetření)

Výstupní hodnocení v únoru 2019: V únoru nastalo u Honzy zlepšení ve všech řečových oblastech. Po aplikaci IVP v rámci vzdělávacího programu v mateřské škole se Honzovo závěrečné hodnocení jeví takto:

Foneticko-fonologická rovina – Hlásku R Honza již používá v běžné konverzaci, hlásku Ř zvládne při nácviku, ale v běžných situacích ji ještě občas vyslovuje nesprávně. Artikulační cvičení ho často nebaví a nespolupracuje. Určí počáteční hlásku ve slově, složí z hlásek jednoduché slovo a napodobí rytmus. Problémy stále přetrvávají v určení poslední hlásky a v rýmujících se slovech.

Morfologicko-syntaktická rovina – V této oblasti neměl Honza žádné problémy.

Lexikálně-sémantická rovina – Honza vytvoří synonyma, z dopomocí pozná a vymyslí homonyma. Menší problémy má stále v realizaci delších pokynů. Je nutné mu je několikrát opakovat.

Pragmatická rovina – Zde jsou asi největší problémy, a to v udržení očního kontaktu v komunikaci s dospělými. Při konverzaci se otáčí, rozhlíží po třídě. Je nutné ho chytit za ruce, aby byl schopen se soustředit. Také stále nedodrží pravidla konverzace. Je rád středem pozornosti, skáče do řeči. Svou potřebu vyjádřit se vyžaduje tím, že poklepává dospělého po ruce do té doby, než dostane slovo.

Závěr: V řečové oblasti se s Honzou bude stále pracovat na nápravě hlásky Ř, provádět budeme každodenní artikulační a dechová cvičení. Poslední hlásky, rýmující se slova, homonyma jsou stále oslabené oblasti. Největší problémy činí pravidla konverzace a oční kontakt. Intenzivně pracujeme i s rodiči na jednotných pravidlech, která jsou pro Honzu velmi důležitá.

10.3 HODNOCENÍ Č. 3 – DAVID

Vstupní hodnocení v říjnu 2018: David má dle informací matky opožděný vývoj řeči. Na logopedii ještě v říjnu nedocházejí, jsou prý objednaní. David má od počátku školního roku 2018/2019 nedostatky ve všech jazykových rovinách. MŠ neobdržela

zprávu z odborného vyšetření v PPP. Podrobné vstupní/výstupní hodnocení jednotlivých řečových oblastí je uvedeno v tabulce č. 3 (1 – zvládá, 2 – zvládá s dopomocí, 3 – nezvládá).

Tabulka 3: Hodnocení jednotlivých rovin řeči - David

Roviny řeči	Datum	
	říjen 2018	leden 2019
Foneticko-fonologická rovina		
Výslovnost hlásky Ř	3	3
Výslovnost hlásky R	3	3
Výslovnost hlásky L	3	2
Výslovnost hlásky K	3	2
Výslovnost hlásek Č, Š, Ž	3	2
Artikulační obratnost	3	2
Zopakuje větu z více slov	3	2
Zopakuje 5 nesouvisejících slov	3	2
Rozliší krátké/dlouhé hlásky (př.lyže - líže)	3	2
Rozliší měkké/tvrdé souhlásky (př.dýky - díky)	3	2
Rozliší změnu hlásky (př.most - kost)	3	2
Určí, zda se slova rýmují	3	2
Určí počet slabik	2	1
Určí počáteční hlásku slova	3	3
Určí slova začínající danou hláskou	3	3
Určí poslední souhlásku ve slově	3	3
Z hlásek složí slovo (př. m-y-š)	3	3
Napodobí rytmus (2-4 tóny)	2	1
Plynulost řečového projevu	3	2
Morfologicko-syntaktická rovina	říjen 2018	leden 2019
Mluví ve větách	3	2
Rozlišuje mezi jednotným/množným číslem	2	1
Skloňuje	2	1
Tvoří souvětí souřadná	3	2
Tvoří souvětí podřadná	3	2
Užívá všechny časy	2	1
Užívá všechny druhy slov	3	2
Mluví gramaticky správně	3	2
Pozná nesprávně utvořenou větu	3	2
Do příběhu doplní slovo ve správném tvaru	3	2
Lexikálně-sémantická rovina	říjen 2018	leden 2019
Pojmenuje běžné věci na obrázku	2	1
Odpovídá na otázky	2	1

Má zájem o obrázkové knížky	1	1
Ukáže obrázek podle podstatného znaku	1	1
Reprodukuje jednoduchou říkanku	3	2
Tvoří protiklady	3	2
Tvoří synonyma	3	3
Pozná a vymyslí homonyma	3	3
Tvoří nadřazené pojmy	3	2
Vysvětlí, na co máme knihy, auta, ...	2	1
Poslouchá pohádky, chápe děj	1	1
Spontánně vypráví podle obrázku	3	2
Chápe jednoduché vtipy, hádanky	3	2
Sestaví dějovou posloupnost, popíše ji	2	1
Pojmenuje určité profese	2	1
Přiřadí, co k sobě patří a vysvětlí proč	2	2
Pozná a pojmenuje nesmysl na obrázku	1	1
Správně posoudí pravdivost, nepravdivost tvrzení	2	2
Chápe a ve správném pořadí realizuje delší pokyny	1	1
Pragmatická rovina	říjen 2018	leden 2019
Oční kontakt	1	1
Aktivně navazuje řečový kontakt s dětmi	1	1
Spontánně navazuje řečový kontakt s dospělými	2	1
Dodržuje pravidla konverzace	2	1
Dokáže zformulovat otázku	3	2
Dokáže adekvátně odpovédět na otázku	2	2
Vyjádří myšlenku, nápad, pocity, prožitky	3	2
Popíše událost, situaci	3	2
Řekne své jméno, příjmení, jména ostatních členů	2	1
Zná svou adresu	3	1
Předá krátký vzkaz	3	1
Řečový projev odpovídá běžné konverzaci	3	2
Pomocí řeči dosahuje svého cíle	3	2

Zdroj: autor práce, 2019 (vlastní šetření)

Výstupní hodnocení v lednu 2019: Z důvodu přestěhování rodiny přestoupil David v únoru 2019 do jiné mateřské školy, proto bylo výstupní hodnocení provedeno na konci ledna 2019. David se zlepšil ve vyjadřovacích schopnostech. Jeho řeč se více rozvinula, zvýšila se slovní zásoba. Začal používat souvětí souřadné a má větší zájem o komunikaci. Po aplikaci IVP v rámci vzdělávacího programu v mateřské škole se Davidovo závěrečné hodnocení jeví takto:

Foneticko-fonologická rovina – zlepšila se artikulační obratnost. Stále však přetrvává špatná výslovnost hlásek Ř, R, L, K, Č, Š, Ž. Téměř u všech oblastí z foneticko-fonologické roviny potřebuje pomoc učitelky (opakování, práce s obrázky, názorná ukázka, apod.). Ještě nedokáže určit první ani poslední hlásku ve slově a z jednotlivých hlásek složit slovo. Zlepšila se plynulost řeči. Začal používat větnou melodii na začátku i konci věty.

Morfologicko-syntaktická rovina – David se zlepšil ve všech oblastech této roviny. Rozlišuje mezi jednotným a množným číslem, skloňuje a v řeči používá všechny časy.

Lexikálně-sémantická rovina – David pojmenuje běžné věci na obrázcích, odpovídá na otázky, má zájem o knihy a společné povídání. Podle podstatných znaků a velmi jednoduše dokáže vysvětlit, na co máme běžné věci. Stále má problémy se synonymy a homonymy. Zvládne s pomocí určit nadřazené pojmy. Poslouchá pohádky a je vidět, že chápe děj. S pomocí obrázků dokáže sestavit dějovou posloupnost a dokáže vyprávět děj pohádky či příběhu. Zatím jen stručně. Poznává a pojmenuje nesmysl. Chápe a ve správném pořadí realizuje delší pokyny.

Pragmatická rovina – David nemá problém s očním kontaktem, spontánně navazuje řečový kontakt jak s dětmi, tak dospělými. Dodržuje pravidla konverzace. Řekne své jméno a jména svých blízkých i adresu svého bydliště. Nemá problém předat krátký vzkaz. Davidův řečový projev je však stále jednodušší se špatnou výslovností několika hlásek. Je vidět, že to Davidovi nevádí, protože se velmi snaží se všemi komunikovat.

Závěr: David od února 2019 předstoupil do jiné mateřské školy, proto bylo výstupní hodnocení jeho dosaženého stavu schopností předáno matce k následné reedukaci.

11 ZÁVĚREČNÉ ŠETŘENÍ

Cílem výzkumného šetření bylo získat potřebné informace o dětech s narušenou komunikační schopností, kterým byl udělen odklad školní docházky. Šetření mělo charakter kvalitativního výzkumu pomocí kazuistik. Na základě kazuistik a pedagogické diagnostiky byl vypracován individuální vzdělávací plán pro děti s odkladem školní docházky. Pomocí individuálního vzdělávacího plánu pak autorka pracovala na reedukaci nedostatků v oslabených oblastech, které byly důvodem k odkladu školní docházky.

U vybraných dětí byla provedena počáteční pedagogická diagnostika v říjnu 2018. Od října 2018 autorka pracovala na reedukaci zjištěných problémů. V únoru 2019 bylo realizováno výstupní hodnocení a vyvozen závěr. V závěru bylo zjišťováno, jaké úrovně v oblasti řečových schopností vybrané děti dosáhly. Pro potřeby hodnocení byla vytvořena tabulka jazykových rovin a stanovena hodnotící škála, která má tři body, z nichž tři je nejhorší možný výsledek a jedna nejlepší možný výsledek. Na zpracovaných výsledcích je jasně patrné, na kterých řečových oblastech je nutné nadále pracovat.

V bakalářské práci autorka vychází z následujících předpokladů:

- a) Předpokládá, že systematické, individuální vzdělávání pomocí individuálních vzdělávacích plánů umožní lépe sledovat posun dítěte a pomůže učitelům ke zlepšení práce při dosahování předpokládaných kompetencí a cílů.
- b) Předpokládá, že v únoru 2019 nebude logopedická vada u dětí s odkladem školní docházky ještě zcela odstraněna.

Vytvoření a realizace individuálních vzdělávacích plánů pomohly autorce systematicky nastavit vzdělávací aktivity pro děti s odkladem školní docházky. Děti se během realizace naučily pravidelnému řádu, na společné činnosti se těšily. Ke zlepšení stavu oslabených schopností u všech dětí přispěla kombinace různých faktorů, jako například individuální práce, pravidelná doba nácviku a samozřejmě i postupná zralost jednotlivých dětí. Plány se staly přínosem jak pro děti, pedagogy, tak i pro rodiče.

V období realizace bylo možné průběžně sledovat pokroky dětí ve všech oslabených oblastech. K tomu autorka vytvořila tabulku hodnocení pro každého jednotlivého chlapce. Bakalářská práce se zabývá dětmi s odkladem školní docházky z logopedických příčin. Proto se zde uvádí hodnocení pokroků pouze v komunikačních schopnostech dětí.

Jedinou nevýhodu při tvorbě a realizaci vzdělávání podle IVP spatřuje autorka ve velké časové náročnosti s počáteční přípravou.

Ze zpracovaného hodnocení také vyplývá, že se všichni tři chlapci zlepšili ve všech jazykových rovinách. Nedostatky v logopedické oblasti nebyly v únoru 2019 úplně odstraněny. Nelze však posoudit, zda ke zlepšení přispělo vzdělávání pomocí IVP nebo je důvodem zlepšení celkové zrání a vývoj dítěte.

Na základě zpracovaných závěrů a hodnocení lze potvrdit stanovené výzkumné předpoklady.

ZÁVĚR

Vývoj řeči a komunikace patří k jednomu z nejdůležitějších okamžiků v životě člověka. Od reflexního křiku si dítě postupně osvojuje základní řečové dovednosti, které se stávají prostředkem komunikace. Díky komunikaci, která je nástrojem myšlení, se utvářejí a budují sociální vztahy, získáváme určité postavení ve skupině.

Zásadním obdobím pro vývoj řeči je období od dvou do sedmi let. V této době většina dětí navštěvuje mateřské školy. Zde se dítě dostává do kolektivu dětí, který přirozeně podněcuje k řečové aktivitě a tím dochází k rozvoji řeči. Mateřské školy vedou děti k všestrannému rozvoji celé jeho osobnosti. Mají důležitou úlohu také v přípravě na roli budoucího školáka. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání, napomáhá vyrovnat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základních škol.

Správná komunikace je tedy důležitá v procesu edukace, proto by měly být řečové schopnosti před nástupem do základní školy dostatečně vyvinuté. Narušená komunikační schopnost bývá často jedním z důvodů odkladu povinné školní docházky.

Pokud se rodiče rozhodnou pro odklad školní docházky, je mateřská škola klíčovou institucí, která pomáhá odstranit případné deficity. Doba, kdy dítě zůstává ještě rok ve školce, by měla být vnímána jako čas pro kompenzaci a stimulaci. Je důležité rok odkladu školní docházky využít k nápravám, protože logopedické vady limitují žáky při zvládnutí základních školních dovedností a oni tak optimálně nevyužívají svůj daný potenciál.

Protože se v posledních letech mateřské školy potýkají s nárůstem počtu dětí s vadami řeči, věnuje se bakalářská práce problematice narušené komunikační schopnosti u dětí s odkladem školní docházky.

Praktická část práce byla zacílena na děti s uděleným odkladem školní docházky z logopedických příčin. Bylo provedeno výzkumné šetření formou kazuistik. Ty sloužily jako východisko pro vypracování individuálních vzdělávacích plánů pro děti, kterým byl udělen odklad školní docházky ve školním roce 2018/2019.

Individuální plány měly pomoci pedagogům v mateřské škole při nápravě a odstranění nedostatků v oslabených oblastech. Použitelnost IVP byla testována na vybraných dětech. Na základě provedené pedagogické diagnostiky byla v bakalářské práci vyhodnocena úroveň a pokrok dětí v komunikační oblasti, a to v jednotlivých jazykových rovinách řeči.

Hlavním cílem této práce byla možná reedukace nedostatků formou nastavení individuálních vzdělávacích plánů pro děti s odkladem školní docházky. Ačkoli zákony v České republice nestanovují povinnost zpracovávat IVP pro děti s odkladem školní docházky, bylo v bakalářské práci zjištěno, že IVP slouží jako vhodná pomůcka jak pro učitele, tak pomáhá v systematické přípravě dětem i jejich rodičům.

Je ovšem dobré věnovat dostatek času počáteční přípravě. Stanovit si vhodný systém realizace, průběžných záznamů, aktualizací a doplňování, který bude vyhovovat danému pedagogovi. Součástí realizace musí být kvalitně provedená počáteční pedagogická diagnostika a nastavení vhodných vzdělávacích podmínek a potřeb jednotlivých dětí.

Vypracování individuálního vzdělávacího programu pro děti s odkladem školní docházky a následná, pravidelná, systematická reedukace dle IVP přinesla dle autorky kladné výsledky. Ačkoli nedostatky v komunikačních schopnostech nebyly ještě v období února 2019 zcela odstraněny, cíl bakalářské práce byl splněn. Reedukace formou vzdělávání pomocí IVP byla smysluplná, vhodně nastavená a cíleně podporovala a rozvíjela vybrané děti o oslabených oblastech. Vzdělávání pomocí IVP pomohlo najít vhodnou cestu, jak dítě podporovat, motivovat, jak mu pomáhat, aby dokázalo využít svůj potenciál a rozvíjet to, co mu bylo dáno způsobem, který je pro něj vhodný. Zpracování a využití individuálního vzdělávacího plánu pro děti s odkladem školní docházky je dobrým vodítkem pro individuální práci, hodnocení a slouží jako zpětná vazba. I když je zpracování IVP poměrně časově náročné, slouží jako dobrá příprava, která může dětem pomoci překonat prvotní obtíže spojené s přechodem do školy a pomůže jim lépe a snad i rychleji zorientovat se v nové životní roli školáka.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BACHTÍKOVÁ, R. *Uvolňovací cviky*. ISSN: 1802-4785. Dostupné z: <https://dum.rvp.cz/materialy/uvolnovaci-cviky-pro-predskolaky.html>.

BEDNÁŘOVÁ, J. a V. ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.

DANDOVÁ, E., KROPÁČKOVÁ, J., NÁDVORNÍKOVÁ, H., PRAVCOVÁ, D. a I. PŘÍKAZSKÁ. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe, 2018. ISBN 978-80-7496-373-5.

HADJ-MOUSSOVÁ, Z. a J. DUPLINSKÝ. *Diagnostika: pedagogickopsychologické poradenství II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-101-x.

HRABAL, V. *Pedagogickopsychologická diagnostika žáka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN 8004221491.

KOŇAŘÍKOVÁ, A. *Uvolňovací cviky pro předškoláky*. ISSN: 1802-4785. Dostupné z: <https://dum.rvp.cz/materialy/uvolnovaci-cviky-pro-predskolaky.html>.

KOŘÍNKOVÁ, M. a R. HOFMANOVÁ. *Hrajeme si s hláskami aneb od ledna do prosince s písmenky mazlím se*. Základní a Mateřská škola G. A. Lindnera Rožďalovice, 2014. Dostupné z: <http://www.zs-rozdalovice.cz/ms/sbornikLOGO.pdf>

KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1026-9.

KUTÁLKOVÁ, D. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-115-0.

LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-x.

LAUBEROVÁ, K. a M. MIOŠGOVÁ. *Předškoláci ve školce*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0996-6.

LECHTA, V. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-801-5.

LECHTA, V. a B. KRÁLIKOVÁ. *Když naše dítě nemluví plynule: koktavost a jiné neplynulosti řeči*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-849-4.

LECHTA, V. a kol. *Logopedické repetitorium*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-08-00447-9.

MERTIN, V. *Individuální vzdělávací program: pro zdravotně postižené žáky*. Praha: Portál, 1995. ISBN: 80-7178-033-4.

MLČOCHOVÁ, M. *Povídám, povídám pohádku: pracovní sešit pro rozvoj vyjadřovacích dovedností předškoláků*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1103-7.

PAULOVČÁKOVÁ, L. et al. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452106-5.

PIPEKOVÁ, J., ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, J. a S. KOŽÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

SLEZÁKOVÁ, K. *Mluv se mnou: pracovní listy pro rozvoj dětské řeči*. Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0711-5.

STREJČKOVÁ, L. *Logopedie: texty, hry a úkoly pro nácvik výslovnosti*. Praha: Fragment, 2009. ISBN 978-80-253-0882-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0044-4.

Seznam použitých internetových zdrojů

Artikulační cvičení – grimasy s opičkou [online]. cit. [2018-10-22]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/533676624578322940/>

OPRAVILOVÁ, E. et al. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: 2018 [cit. 2018-11-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

Průpravné cvičení k nápravě hlásky Ř [online]. cit. [2018-10-22]. Dostupné z: <https://www.logopedie-sulistova.cz/hernicek-logopedicka-cviceni.php>

Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon). Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Rozvoj obratnosti mluvidel – O Jazyčkovi [online]. cit. [2018-10-24]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/370280400610509820/>

ZATLOUKAL, T. et al. *Výroční zpráva České školní inspekce za rok 2015/2016* [online]. Praha: 2016 [cit. 2018-11-15]. Dostupné z: [https://www.csicr.cz/getattachment/cz/Dokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava-Ceske-skolni-inspekce-za-skolni-\(2\)/Vyrocnizprava_CSI_2015-2016](https://www.csicr.cz/getattachment/cz/Dokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava-Ceske-skolni-inspekce-za-skolni-(2)/Vyrocnizprava_CSI_2015-2016). ISBN: 978-80-88087-09-0.

SEZNAM ZKRATEK

IVP – Individuální vzdělávací plán

MŠ – Mateřská škola

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM TABULEK

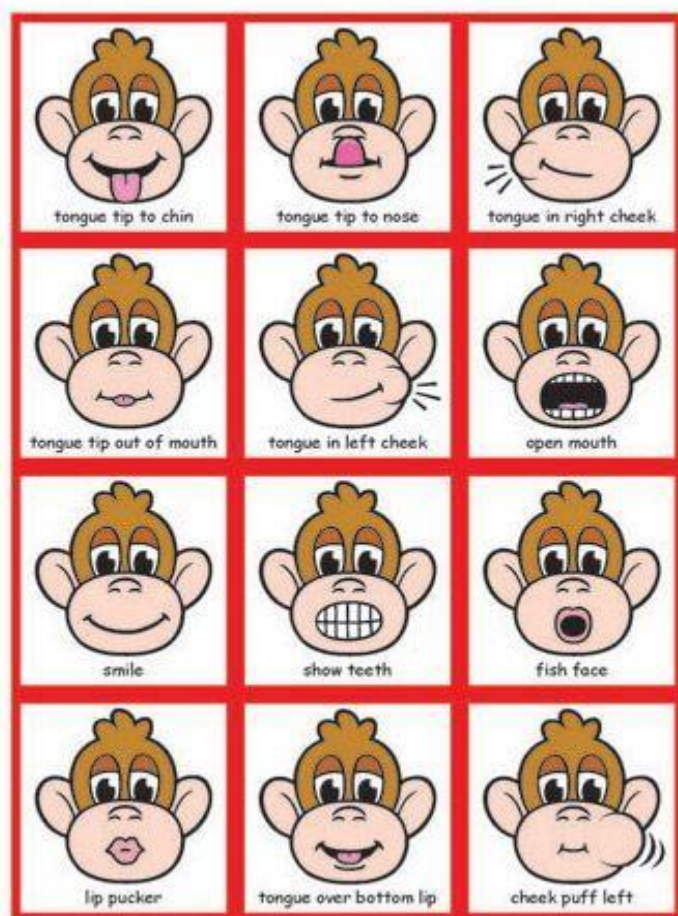
Seznam tabulek

Tabulka 1: Hodnocení jednotlivých rovin řeči – Daniel	55
Tabulka 2: Hodnocení jednotlivých rovin řeči – Jan	58
Tabulka 3: Hodnocení jednotlivých rovin řeči – David	61

SEZNAM PŘÍLOH

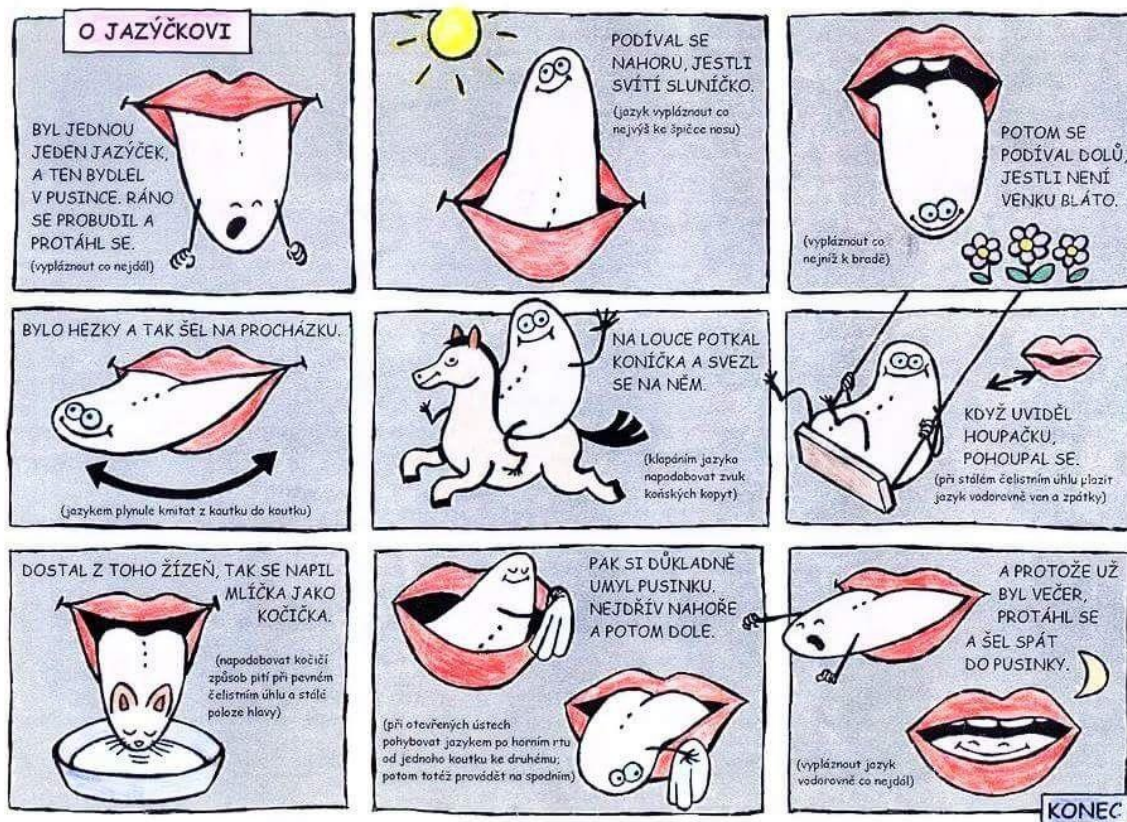
Příloha A – Grimasy s opičkou	I
Příloha B – Průpravné cvičení k nápravě hlásky Ř	II
Příloha C – Rozvoj obratnosti mluvidel – O Jazyčkovi	III

Příloha A – Grimasy s opičkou

Zdroj: Artikulační cvičení – grimasy s opičkou, online, cit. 2018-10-22

Příloha C – Rozvoj obratnosti mluvidel - O Jazyčkovi

Zdroj: Rozvoj obratnosti mluvidel – O Jazyčkovi, online, cit. 2018-10-24

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Pospíšilová

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Logopedické příčiny odkladu školní docházky

Rok: 2019

Počet stran textu bez příloh: 59

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů českých použitých zdrojů: 24

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: PhDr. Zoja Šedivá, Ph.D.